

Högskolan Kristianstad

EXAMENSARBETE

HÖSTEN 2011

Lärarytbildningen

Barn i riskzonen

*En intervjustudie om hur pedagoger ser på arbetet
kring barn i riskzonen för negativ utveckling*

Författare

Sofia Dalaka
Vesna Zdjelar

Handledare

Camilla Siotis

Abstract

Det samhälle vi lever i idag är påfrestande och allt fler barn och ungdomar lider av psykisk ohälsa och många av dem har svårt för att anpassa sig såväl i hemmet som i skolan. Detta visar att även om det handlar om barn som lever i ett välmående samhälle, är det många som inte har en bra uppväxt, vilket ger brister i barnets utveckling. Förskolelärare har stor betydelse för barnet och dess utveckling. Vi skapar en god relation med barnen och har därför oftast lätt att se om de mår bra eller inte. Barns hälsa kan påverkas av olika faktorer. De faktorer som påverkar barnet mest är de som befinner sig inom mikrosystemet, familjen, förskolan, skolan och kompisarna. Familjens betydelse för barnet och också förhållanden som kan påverka barnets utveckling negativt. Uppsatsen undersöker vad pedagoger gör då de har misstanke om att barnet befinner sig i riskzonen för negativ utveckling. Intervjustudien på 8 förskolelärare visar att föräldrakontakten är av stor betydelse vid sådana misstankar.

Nyckelord: Riskzon, sociala problem, pedagogers syn, föräldrakontakt, relationer, sociala åtgärder, utveckling

Förord

Det har varit inspirerande för oss att skriva detta arbete tillsammans. Vi har stöttat varandra under arbetets gång och aldrig känt att det har varit några bekymmer mellan oss. Därför vill vi först och främst tacka varandra, som har varit goda samarbetspartner och visat ett stort engagemang i skrivandet. Camilla Siotis, vår handledare, har gett oss det stöd som vi har behövt och även hon har visat ett stort engagemang i arbetet. Slutligen vill vi tacka de pedagoger som varit villiga att delta i intervjuerna och delat med sig av sina egna erfarenheter inom ämnet.

Hela gången har varit otroligt lärorik och intressant för oss, därför vill enkelt säga till alla:

Ett stort TACK!

Sofia Dalaka

Vesna Zdjelar

Innehåll

Innehåll	5
1. Inledning.....	8
1.1. Bakgrund	9
1.2. Syfte och problemformulering	9
2. Litteraturgenomgång	11
2.1. Den utvecklingsekologiska modellen.....	11
2.2. Barn i riskzonen	12
2.2.1. Tre faktorer.....	13
2.2.2. Barnets egenskaper.....	14
2.2.3. Familjens egenskaper	15
2.2.4. Samhällets egenskaper	15
2.3. Föräldrarnas betydelse.....	16
2.4. Pedagogernas betydelse.....	17
2.5. Meningsfull kommunikation	18
2.6. Internaliserande och externaliserande barn	18
2.6.1. Depression hos barn	18
2.6.2. Ångest.....	19
2.7. Pedagogens agerande	20
2.7.1. Involvera föräldrarna eller socialtjänsten?	21
2.8. Samarbete mellan förskola och socialtjänst	23
2.8.1. Sekretess.....	25
3. Metod	26
3.1. Urval.....	26
3.2. Undersökningsgrupp	26
3.3. Insamlingsmetod	27
3.3.1. Intervjuer	27
3.4. Bearbetning och analys	28
3.5. Etiska principer	28
4. Resultat och analys.....	29
4.1. Negativa förhållanden	29

4.1.1. Missbruk och misshandel	29
4.1.2. Ändrade familjeförhållanden och vanvård	30
4.1.3. Hemmiljön.....	31
4.2. Barns beteende	31
4.2.1. Det motsatta beteendet	31
4.2.2. Skiftande beteende	32
4.2.3. Rädslan att inte se barnen	32
4.2.4. Upprepat beteende	33
4.2.5. Clown i gruppen	34
4.2.6. Barn berättar ofta.....	34
4.2.7. Ångest och depression.....	35
4.3. Processen vid misstanke	36
4.3.1. Möta föräldrarna – beroende på situationen.....	36
4.3.2. Möta föräldrarna – oavsett situation.....	39
4.3.3. Att göra en anmälan	40
5. Diskussion	49
5.1. Metoddiskussion.....	49
5.2. Resultatdiskussion	49
5.2.1. Idealiserad verksamhet?	49
5.2.2. Levnadsförhållanden	50
5.2.3. Familjens betydelse för barnens utveckling	50
5.2.4. Barnets beteende	51
5.2.5. Processen från föräldrakontakt till kontakt med andra insatser	53
5.3. Egna reflektioner	56
6. Avslutning	57
7. Källhänvisning	58

1. Inledning

Dagens förskoleverksamhet möter barn från olika hemmiljöer. I många hem finns konflikter som då blir en del av barnens vardag. Konflikterna drabbar inte minst barnen vilket har en negativ inverkan på dem och leder till stora konsekvenser för barnen i förskolan och skolan och deras utveckling. Skolan ska leda dessa individer till framtida demokratiska medborgare. Barnen är vårt framtida samhälle och därför har lärarna en viktig roll i förhållande till barnens utveckling. Skolans roll och lärarens förhållande till barnen har inte alltid varit så nära som det vi kan se idag. Då ett barn har problem i hemmet har läraren en stor inverkan på det. Idag strävar man efter en pedagogik där fokuset ligger på en kamratlig anda.

Följande citat kommer från en lärare som känner att det kan vara lätt att barn och elever kan såras i undervisningssammanhang, bara genom att läraren ställer en enkel fråga:

”Det är alltid svårt när man pratar om olika lov, t.ex. jullovet och då prata om hur trevligt de haft eller vad de gjort. Sommarloven som de flesta eleverna och skolpersonalen pratar om som något härligt. Då vi faktiskt har elever som fasar för dessa lov p.g.a. hemförhållandena och dessa har kanske sin enda fasta trygga punkt i skolan och alltså inte vill ha lov.”

G. Colnerud & K. Granström, 2002, sid. 181

Läraryrket är ett av de yrken som ska följa vissa etiska överväganden. Då man är verksam inom ett område där ens roll har stor betydelse för andra individer, i detta fall barnen och eleverna i förskolan och skolan, är det svårt att följa de etiska principerna med avseende på sina egna handlingar i förhållande till elevernas. Som lärare har vi en fostrande roll hos växande och lärande individer, därför har vi också en beskyddande roll för dem (Colnerud & Granström, 2002).

Etiska dilemman kan därför lätt uppstå inom verksamheten och som Colnerud och Granström (2002) beskriver ovan är ett av dem att skydda barnen mot skada, såväl psykisk som fysisk.

Som vuxna har vi en egen möjlighet att välja vilka personer som ska vara nära oss och vilka vi vill släppa in i våran liv. Barnen däremot har inte denna möjlighet att välja själva, därför är det viktigt att vi pedagoger som har en betydande roll i barnens liv har deras intressen i fokus (Brodin & Lindstrand, 2010). Det är de vuxna, framförallt föräldrarna, som väljer vilka som ska komma nära deras barn, vilka de kan lita på att släppa in i deras barns liv och på så vis, när de släpper in oss (pedagogerna) har vi ett ansvar för att beskydda dessa små individer.

Barn behöver vuxna som kan lyssna på dem, lyssna på vad de har att säga för att sedan kunna hjälpa dem.

1.1. Bakgrund

Vi lever i ett samhälle som är i ständig förändring. De samhällsförändringar som vi är med om påverkas av politiska faktorer som på så vis skapar det samhälle som blir vår och våra barns livsmiljö (Brodin & Lindstrand, 2010). Det samhälle som skapats kännetecknas idag av många olika oroligheter och stor social instabilitet. Hargreaves (2004) framhäver att människan lever i ett kunskapssamhälle där ekonomin styr hennes liv. Då människan ägnar sin tid åt att få in en inkomst för att försörja sin familj, leder detta till att det finns mindre tid för familjen och även för personliga insatser i samhället. Under vissa förhållanden kan barnen befinna sig i en hemmiljö där föräldrarna är arbetslösa, vilket i sin tur ökar risken att det i familjeförhållandena råder stress och splittring. Splittrade familjer är en vanlig konstellation idag och som kan vara problematiskt. Dessa och andra problem har visat sig i att barnens psykiska hälsa försämrats under de senaste åren (Brodin & Lindstrand, 2010).

Familjens livsvillkor styr mer eller mindre barnens levnadsförhållanden och ibland kan föräldrar behöva stöd i sitt föräldraskap. Därför kan det vara bra att andra vuxna finns tillgängliga för barnen och kan lyssna på dem och höra vad dem har att säga för att sedan kunna ge den hjälp som behövs för barnens fortsatta utveckling.

För att barn ska kunna få hjälp måste de själva känna att de kan förlita sig på sina lärare och då är det även viktigt att som pedagog visa att man förtjänar denna tillit.

Som pedagoger är vi viktiga personer i barnens liv för att förbereda dem inför vårt instabila samhälles utmaningar, trots att det ändå framförallt är föräldrarna som har störst inverkan på barnen. Pedagogerna måste därför göra en särskild god insats för att barnens sociala kapital ska kunna utvecklas i ett hem där instabilitet råder.

1.2. Syfte och problemformulering

Syftet är att få en överblick och granska hur arbetet med barn i riskzonen kan se ut i förskolan. En förskollärares yrke går ut på att driva en verksamhet som skapar en trygg miljö för barnen. Förskolläraren har ett ansvar, så som föräldrarna har för barnets utveckling. Misstänker pedagogerna att barnet kan vara utsatt eller missgynnat på ett sätt som innebär att barnets normala utveckling är i fara, är det deras skyldighet att agera.

Utifrån denna inledning, bakgrund och syfte, väljer vi som huvudfråga till detta arbete:

- Hur ser arbetet ut kring barn som befinner sig i riskzonen för att inte få en ogynnsam utveckling?

För att få en övergripande bild av hur arbetet kan se ut i verkligheten, ska vi ta hjälp av en del följdfrågor som kommer vara underlag för hela arbetet.

- Vilka förhållanden i hemmet med problematisk inverkan för barnen?
- Vilket beteende hos barn bör vara en väckarklocka för pedagogerna?
- Processen i förskolan vid misstanke om missförhållanden – hur ser den ut?

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel kommer vi att bearbeta den litteratur och forskning som vi anser vara relevant för undersökningen.

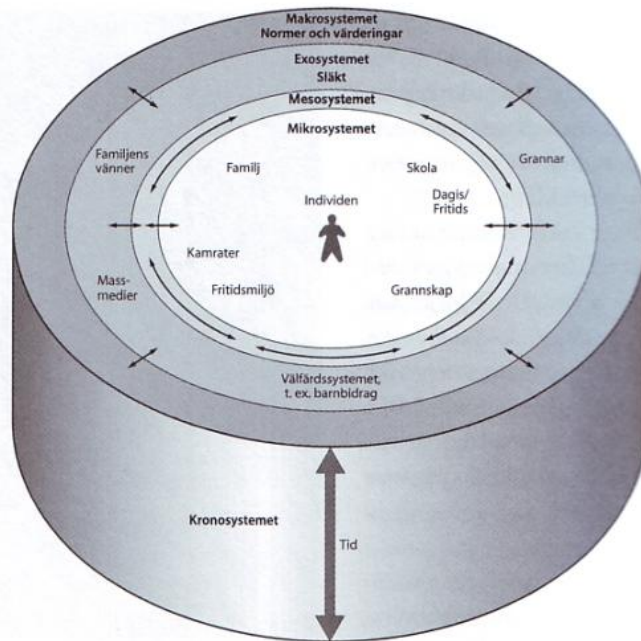
2.1. Den utvecklingsekologiska modellen

Enligt Sigmund Freud (1856-1939) är familjen en viktig komponent i barnets sociala utveckling, alltså skapar barn olika beteendemönster i samband med samhällets normer. Freud menade att barns psykiska utveckling. De barndomsupplevelser barnet erfar under sina tidiga år kommer ha stor påverkan för dess framtida beteende, till exempel hur det hanterar olika situationer.

Något senare kom den rysk-amerikanska psykologen Urie Bronfenbrenner (född 1917) att liksom Freud betona den tidiga utvecklingens betydelse. Han började studera miljöns påverkan på individens utveckling och beteende. Bronfenbrenner lade stor vikt på det som sker utanför individen, vilket skiljer sig från den äldre psykologiska traditionen som sätter individen i fokus. Genom att studera olika miljöer och dess påverkan på individens utveckling, utvecklade Bronfenbrenner det som han kallar för *den utvecklingsekologiska modellen*. Modellen är indelad i fyra olika system på olika nivåer: *mikro*, *meso*, *exo* och *makro*.

Mikrosystemet är det närmsta systemet som omfattar barnens familj, föräldrar och syskon. Även skolmiljön ingår i detta system. Mesosystemet är kopplat till mikrosystemet och ses därför som ett system av delsystem. Detta innebär att ett barn inte styrs bara av det som händer i förskolan/ skolan. Det är i högre grad barnets familj och kamraterna som påverkar dess beteende. Exosystemet består av de miljöer som individen inte har direkt kontakt med, dvs. samhället. Man kan då tänka på inverkan av till exempel föräldrarnas arbetssituation. Det som händer på föräldrarnas arbetsplats påverkar barnet indirekt. Makrosystemet är de kulturella faktorer som påverkar barnets levnadsförhållanden, levnadsstandard, familje- och skolpolitik (Bronfenbrenner, 1979 i Hwang & Nilsson, 2003).

I bild 1 visas den utvecklingsekologiska modellen som beskrivits ovan. En klar bild på vilka som ingår i de olika systemen.

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell.

Bild 1.

Hwang & Nilsson, 2003, s.54

2.2. Barn i riskzonen

Barns tidiga år har en stor betydelse för deras fortsatta utveckling. Detta har lett till att forskare har riktat sitt arbete mot barnens trygghet, säkerhet och ett arbete som strävar mot deras hälsa och välmående. Detta forskningsområde kallas för ”prevention science” och innebar att forskarna undersöker de biologiska och sociala processer som kan lika väl leda till missanpassning som att de kan leda till en anpassad hälsosam utveckling (jfr Wandersman & Florin, 2003 i Cole, Cole & Lightfoot, 2005). Enligt Backe-Hansen (1995, i Drugli, 2003, s. 21) ökar risken av att barnets utveckling blir drabbat i de fall då följande belastade förhållanden är en del av barnets tillvaro:

- ”- fysiska, somatiska eller psykologiskt betingade egenskaper hos barnet självt
- sociokulturella förhållanden, som dåliga sociala och ekonomiska villkor, upprepade flyttningar, våld, missbruk och kriminalitet i uppväxtmiljön osv.
- belastade familjeförhållanden (t.ex. allvarlig psykisk sjukdom hos förälder)
- belastade skolerfarenheter”

Forskarna inom detta område har stort intresse för att identifiera de riskfaktorer – personliga egenskaper eller omgivningens omständigheter – som ökar risken för negativa följder hos barnen och dess utveckling. Många barn som växer upp i någon form av ogynnsamma förhållanden, har möjlighet att återhämta sig snabbt utan att dessa omständigheter lett till bestående dåliga konsekvenser. Lunthar (2000 i Cole, Cole & Lightfoot, 2005) och Robinson (2000 i Cole, Cole & Lightfoot, 2005) menar att barnen kan bli ”slitstarka”. För att de ska bli slitstarka är det viktigt att en vuxen i barnets omgivning griper in tidigt (Drugli, 2003).

2.2.1. Tre faktorer

Vissa barn som inte blir ”slitstarka” kan utveckla beteendestörningar. Dessa barn hamnar i riskzonen. Beteendestörningar betyder inte att de uppstått ur direkta utvecklingsproblem eller rubbningar, utan kan påverkas i komplexa situationer med andra faktorer – risk-, sårbarhets- och skyddsfaktorer. Psykologers sökande efter källan till barnens motståndskraft har lett till definitioner av de skyddande faktorerna. Riskfaktorer kännetecknas av karaktären av interaktionen med de närmaste i barnets miljö, det vill säga många gånger brister på samspelet inom familjen. Inom detta område ligger även skolmiljön, då det exempelvis kan handla om att skolan har brist på resurser. Riskfaktorer pekar på att sannolikheten att ett barn drabbas i sin utveckling ökar, men det innebär inte att det garanterat utvecklas beteendestörningar hos barnet (Drugli, 2003).

Sårbarhetsfaktorn kännetecknas av barnets ostabila temperament, hyperaktivitet, låg allmänintelligens och neuropsykologiska funktionsstörningar. De viktigaste faktorer inom detta område, menar Gustafsson (2004) är stress och överbelastning. Den tredje faktorn, skyddsfaktorn stärker barnen och leder dem till en positiv utveckling. Denna finns om barnen får uppleva att de är en del av en meningsfull samhörighet där de får vara med och bidra och påverka (Cole, Cole & Lightfoot, 2005; Eresund & Wransjö, 2008; Hwang & Nilsson, 2003).

Bild 2. Visar på de risk- och skyddsfaktorer som är anpassade till tidiga beteendestörningar hos barn. De är grupperade i olika nivåer av Bronfenbrenners ekologiska system och kommer att diskuteras efter *mikrosystemet* (barnet och familjen), *exosystemet* (samhället) och *macrosystemet* (kulturen).

Exempel på risk- och skyddsfaktorer associerade till barndomsproblem

Risikfaktorer	Skyddsfaktorer
Barns egenskaper	
Svårt småbarns temperament Låg intelligens Osäker anknytning Dåligt självförtroende Dåliga kompisrelationer Skolsvårigheter Psykisk ohälsa	Lätt småbarns temperament Hög intelligens Säker anknytning Bra självförtroende Bra kompisrelationer Inga problem i skolan Bra mental hälsa
Mikrosystemet	
Våld i hemmet Ekonomiska svårigheter Fientlig familjemiljö Föräldrars dåliga mental hälsa Dysfunktionella uppfostringsmetoder	Bra äktenskap Fast anställning Bra familjemiljö Föräldrars goda mental hälsa Välfungerade uppfostringsmetoder
Exosystemet	
Samhällsvåld Brott i grannskapet Social isolering Resursbrist i välfärdssystemet Brist på samhällsservice	Stödjande samhälle Goda samhällsresurser Stöd från kyrka Ökande samhällsresurser Tillgängliga sociala stödsystem
Makrosystemet	
Våldsam kultur Auktoritär uppfostringskultur Rasism Våld social accepterat Depression	Nationellt system för undervisning Hävdande av barns rättigheter Nationellt engagemang för rehabilitering av drogmissbrukare Lägre arbetslöshet Folkvalda med ett engagemang för att stödja de svagare i samhället

Bild 2

Cole, Cole & Lightfoot, 2005, s. 259

2.2.2. Barnets egenskaper

Forskning om hur barnets egenskaper relaterar till utvecklingsrisker antyder att då ett barns psykiska hälsa är labil är barnet nära riskzonen, men detta kan skilja från individ till individ och beroende på ålder. Studier har visat på att svåra småbarn, till exempel de som har negativ respons på nya situationer och nya personer samt barn som ständigt har ett dåligt humör, har större risk för utsatthet än lugna, lätta barn. Lite äldre barn som är lätt distraherade, har koncentrationssvårigheter och som har svårt för att anpassa sig till nya omständigheter har också större risk för negativ utveckling. Barn med dåligt humör kan anklaga de personer som bryr sig mest om dem, så att det ofta är föräldrarna som drabbas. Irriterade och bråkiga barn ökar risken att utveckla psykologiska och beteendeproblem. Svåra småbarn har en tendens att

framkalla fientlighet och undvikande, eftersom vårdgivarna upplever att de inte når fram på ett positivt sätt till barnen (Collins et al., 2000 i Cole, Cole & Lightfoot, 2005).

2.2.3. Familjens egenskaper

Familjen är den viktigaste skyddsfaktorn hos barnet, trots detta ser olika familjers relationer till sina barn olika ut. En studie som gjordes i Hawaii med 689 barn födda 1995 visade att de familjer som levde med nedanstående familjeförhållanden, skyddade barnen från att hamna i riskzonen:

- Familjerna som inte hade fler än fyra barn.
- Mer än två års avstånd i ålder mellan syskonen och det barn som medverkade i undersökningen.
- Alternativa omsorgsgivare var tillgängliga när mamman tog hand om hushållet, till exempel pappan, mor- och farföräldrarna eller syskon.
- Att mamman arbetade utanför hemmet och hennes arbetsbörda inte var allt för stor.
- När barnen var småbarn hade de tillräckligt med uppmärksamhet av sina omsorgsgivare.
- Då familjen hade en struktur i hemmet och givna regler.
- Då syskon var tillgängliga som omsorgsgivare.
- Familjen var sammanhållande.
- Då barnet hade ett informellt nätverk av släkt och vänner under tonåren.
- Stressnivån under deras barndom och ungdomsår var inte hög

(Cole, Cole & Lightfoot, 2005).

En annan studie som visade på faktorer som skyddade barnen från att hamna i riskzonen var en jämförelsestudie som gjordes i Finland mellan två grupper av adoptivbarn. Från den ena barngruppen hade de biologiska föräldrarna diagnostiserats med schizofreni. Den andra gruppens biologiska föräldrar hade ingen psykisk ohälsa. Det visade sig att den första barngruppen hade större risk för att bli utsatt för psykiska störningar än barnet med friska föräldrar, men endast om de adopterats bort till dysfunktionella familjer. När de barn med de psykiskt sjuka föräldrarna sattes hos en välfungerande familj, utvecklades de liknande den andra gruppen barn (Cole, Cole & Lightfoot, 2005).

2.2.4. Samhällets egenskaper

Även samhället vi lever i påverkar barnets utveckling. Generellt löper barn i fattiga samhällen större risk att drabbas av utvecklingsproblem än de barn som lever i rikare samhällen

(Harrison et al., 2004 i Cole, Cole & Lightfoot, 2005). En faktor som skyddar barnen från att hamna i riskzonen på grund av samhällets standard är styrkan av det sociala skyddsnetet bestående av de närmsta, grannar och social service (Cochran & Niego, 1995 i Cole, Cole & Lightfoot, 2005). Ett exempel är en familj som lever i fattigdom, men dem har goda vänner och grannar som de skulle kunna vända sig till ifall de behövde hjälp, löpte mindre risk att föräldrarna skadade sina barn såväl psykiskt som fysiskt. Skolan är ett annat skydd för barn från att hamna i riskzonen och barn som går i skolor med kompetenta anställda löper mindre risk från att hamna i riskzonen (Cole, Cole & Lightfoot, 2005).

2.3. Föräldrarnas betydelse

Föräldrarnas betydelse för hur barnet lär sig att relatera till andra är stor. Därför är det viktigt att både mamman och pappan har god kunskap om hur de ska relatera till sina barn, särskilt som barn ser upp till sina föräldrar. Finns det en brist på en god relation mellan barn och föräldrar, kan barnet lätt känna sig otryggt och i sin följd uppstår problem för barnets utveckling. Det kan bli svårt för det att relatera till andra i en barngrupp, till exempel i förskolan. Det blir som en kedja och problemen förs vidare i högre ålder till skolan och det blir ännu svårare för barnet att relatera sig till sin omgivning (Fahrman, 1993).

Får barnet inte det adekvata stödet som behövs för att hantera sina problem följer problemet med i varje utvecklingsstadium. Återigen är föräldrarna viktiga komponenter för barnens utveckling och deras uppgift är att visa dem hur världen ser ut. Barn ska själva utforska sin omvärld, men föräldrarna bör vara vid sidan om barnet och vägleda det i dess utforskning. Det är en stor värld för ett litet barn och då finns en risk att barnet överbelastas. Därför bör föräldrarna sätta gränser som ska hjälpa barnet att förstå hur mycket det kan röra sig inom ramarna. Dessa begränsade ramar gör att barnen känner sig trygga. Utanför dessa ramar finns farorna och då kommer otryggheten. Uppstår en sådan situation är det viktigt att kompensera barnet så att det återigen ska känna sig tryggt. De första åren är de viktigaste åren för varje individ (Fahrman, 1993).

I samma anda som Fahrman (1993) hävdar Rye (2009) att föräldrar liksom pedagoger bör vara lyhörda för att kunna förstå det tillstånd barnet befinner sig i och deras sätt att fungera. Om föräldrarna eller pedagogerna inte har förståelse för barnets tillstånd, om de inte kan tänka sig in i dess situation, och inte heller möta barnet där det befinner sig. Med andra ord menas att det som ett barn gör i sin vardag bör vara meningsfullt vilket i sin tur leder till att barnet utvecklar en självkänsla.

2.4. Pedagogernas betydelse

Förskollärare har ett stort ansvar för de barn som skrivs in. Redan från dag ett arbetar pedagoger maximalt för barns utveckling. Många barn behöver ett stort stöd under denna process. Alla familjer har det inte bra i hemmet, vilket kan innebära en stor brist i att tillgodose de yngstas behov. En bra kvalitet på relationsnivån är en av de mest betydelsefulla komponenterna för barnets utveckling. Är kvalitén på relationen mellan barn och föräldrar dålig kan det uppstå problem i barnets utveckling. Finns denna brist i hemmet, där barnets mest betydelsefulla personer befinner sig, är det av stor vikt att förskollärare bemöter dessa barn med en större närhet, kommunikation och samspel för att påverka barnets utveckling och minska risken för psykosociala svårigheter. Ju tidigare problemet upptäcks, desto bättre, och det är av stor vikt att man tar till de åtgärder som behövs inom snar tid. Fördröjs hjälpen kan det leda till negativa konsekvenser i barnets tonår och även i vuxen ålder (Drugli, 2003). En definition på psykosociala svårigheter har Rye (2009) hämtat från Social- og helsedepartementet (2000, s 130):

”Psykosociala svårigheter kan definieras som psykiskt lidande och sjukdom som har sin orsak i mellanmänskliga och samhällliga förhållanden, och de sociala påfrestningar som antas hänga samman med sådana lidanden”

De dagliga påfrestningarna kan påverka lidande individer. Det framgår ofta att den psykiskt lidande inte får ett adekvat stöd i sin sociala miljö. Detta leder vidare till att de psykiska lidande kommer att känna sin sociala miljö som extra belastning, vilket då blir en daglig påfrestning. Detta innebär att den vardagliga sociala miljön har en väsentlig innebörd för barnens trygghet, utveckling och beteende (Rye, 2009).

Förskollärare brukar få en mycket god kontakt med barn och lär känna dem mycket väl, vilket kan göra det enkelt för dem att upptäcka om något är fel hos barnet. Trots detta är det inte alltid lätt att agera på grund av konsekvenserna som kan uppstå i det större sociala systemet. När det handlar om problem hos ett barn blir oftast fler parter inblandade och en lång komplicerad process påbörjas, därför måste pedagogen som är inblandad i detta vara engagerad. Det finns risk att den som bryr sig och vill hjälpa sätter in stödåtgärder utan att gå djupare in i problemet och se vad som orsakar förändringarna hos barnet, vilket i sin tur leder till att man inte är beredd på hur man ska förhålla sig till kärnan av problemet. Det är viktigt att som förskollärare eller lärare ha en stark kännedom om sitt egna beteende och sina egna känslor, för dessa påverkar barnet. Fokus kommer på så vis inte att läggas endast på barnet

utan medvetenheten även om sig själv, vilket hjälper en att se lösningarna hos den vuxne och inte endast hos barnet (Drugli, 2003).

2.5. Meningsfull kommunikation

Vuxnas förmåga att kommunicera med barn och få barn att uttrycka sig på många olika sätt är en del i barns utveckling. För att få en god kommunikation med barnen, krävs en del förutsättningar.

En omsorgsgivare bör uppfatta barnet som unikt. Varje barn är en enskild individ med sina egna, personliga egenskaper. Dessa egenskaper är kopplade till individens naturliga behov, begär och förmågor. Hur en omsorgsgivare uppfattar och förhåller sig till barnets egenskaper blir avgörande för hur denne ska bemöta barnet och hur den ser på barnets olika behov. I samband med detta är det viktigt att omsorgsgivaren har en förmåga att identifiera sig med barnet. Genom att identifiera sig med barnet får omsorgsgivaren en adekvat bild om barnet. Genom en meningsfull kommunikation skapas en god relation mellan en omsorgsgivare och barn (Rye, 2009).

2.6. Internaliserande och externaliserande barn

Förekommer brist på interaktion mellan barns biologiska förutsättningar och den sociala miljön ökar risken för att barnen ska komma i kläm och hamna i riskzonen. Något som kan vara synligt för omgivningen är de barn som utmärks av aggression, olydnad, vägran, rädsla samt koncentrationssvårigheter. Barn inom denna grupp kallas för externaliserande. Internaliserade barn är inte alltid lika lätt att upptäcka, då det i dessa fall handlar om symtom som depression, ångest och tillbakadragande (Campbell 1995, Verhulst och van der Ende, 1992 i Rye, 2009).

2.6.1. Depression hos barn

Förr i tiden trodde man att barn inte kunde lida av depression. Det var inte förrän efter 1960-talet som det kom fram att även hos barn kan symptom på depression ses. Symptom hos barn och vuxna skiljer sig från varandra och hos dessa karaktäriseras sjukdomen enligt nedanstående:

”- nedstämdhet eller underliggande sorgsenhet

- frånvaro av glädjetrynningar, föga intresse för omvärlden

- en tendens att gråta vid motgångar

- irriterabilitet
- koncentrationssvårigheter, rastlöshet och oro gränsade till hyperaktivitet
- andra kroppsliga symtom som magsmärtor, huvudvärk osv”.

Rye, 2009 s. 146

Depression och ängslan uppstår i barndomen på grund av kommunikations- och anknytningsbrist, det råder helt enkelt en låg relationsnivå. Dessa brister kan leda till svåra konsekvenser som visar sig i form av försämrad självuppfattning samt försämrad relateringsförmåga till andra i sin omgivning, i första hand med sin omsorgsgivare. Dessa påföljder har en benägenhet att följa barnet under dess uppväxt och visar sig i dess ungdomsålder, men även i vuxenålder, vilket ökar risken att det förs över från föräldrar till barn, från generation till generation. (Rye, 2009).

2.6.2. Ängest

Rye (2009) menar att det som vanligast karakteriserar ängest är en obehaglig känsla som får en att tro att något är farligt eller att något hemskt kommer att hända, men den som lider av detta kan inte riktigt sätta ord på vad den är rädd för. Ängest har en negativ inverkan hos barnen då dess anpassning och psykosociala utveckling sätts på spel.

Ängest är ett brett begrepp då de symptom som framhävs på sjukdomen är mycket varierande. För att lätt kunna diagnostisera vilken sorts ängest ett barn kan lida av, delas de olika ängestreaktionerna in i sex olika grupper i Rye (2009):

1. *Separationsångest* är vanligt förekommande hos barn under deras första levnadsår och oftast brukar detta avta av sig självt. Denna ängest är till att börja med en normal reaktion på en rädsla för att bli skild från exempelvis en förälder. Vissa fall brukar ängesten hålla sig kvar och om den varar i förskoleåldern och i skolåldern kan det åstadkomma stora bekymmer hos barnen i deras jagutveckling samt deras utveckling inom den sociala kompetensen.

2. *Fobibetonad ängest* beskrivs följande: ”en rädsla helt utan proportioner i förhållande till verkliga faror, som kan uppstå hos barn i samband med speciella objekt eller situationer” (Rye, 2003 s.147). Barnen som lider av denna kategori av ängest har svårt att bekanta sig med okända personer eller vägrar att ta kontakt med människor som de inte känner i förskolan och i skolan, helt enkelt kring deras omgivning.

3. *Allmänt hög ångestberedskap* visar sig vanligtvis i form av ångestattacker eller panik. Det är vanligt att äldre barn och ungdomar som lider av den sortens ångest reagerar ofta genom att isolerar sig från sin omvärld på grund av en rädsla som uppstår där den drabbade får en känsla av att den kommer drabbas för en ångestattack, vilket i sin tur kan leda till mer allvarliga psykosociala svårigheter.

4. *Posttraumatisk stressreaktion*. Denna kategori utmärks av upplevelser som formades i svåra ångestsituationer. Det handlar mest om barn som har varit i kriget. Ångest kan ofta förekomma hos barnen efter att de har upplevt något svårt, exempelvis i en krigssituation. Återverkan kommer oftast i sådana situationen som kan väcka upp minnen från tidigare händelser.

5. *Panikångest liksom allmän hög ångestberedskap* manifesterar sig genom att både barn och ungdomar är benägna att isolera sig och att undvika allmänna platser. De lidande undviker dessa platser som kan framkalla anfall, enligt deras egen uppfattning.

6. *Ångest förenad med tvångshandlingar* är en svår psykisk sjukdom som får den drabbade att agera på ett specifikt sätt för. Den brukar ofta följa samma rutiner i rädslan om att något ska gå fel så kan något hemskt hända.

2.7. Pedagogens agerande

Drugli (2003) hävdar att misstankar om att ett barn inte har det bra eller mår inte bra är ett allvarligt antagande och som pedagog måste man agera för barnets bästa och undvika att det hamnar i riskzonen. Detta är dock inte lätt för förskollärare, då risknivån att föräldrar reagerar aggressivt är höga, ännu svårare är det om misstankarna ligger hos föräldrarna för vanvård eller omsorgsbrist. Rädslan för att barnets förhållanden med familjen försämras finns alltid dock är det av stor betydelse att veta: agerar du inte vid misstankar om barnets välmående försämras, blir du själv skyldig för att barnet inte har det bra. Bestämmer du dig för att agera är det viktigt att du kartlägger din oro och studerar den mer djupgående. En förskollärare måste ge mer tid åt det utsatta barnet för att reflektera över: Finns det verkligen någon anledning till att man bekymrar sig, vad orsakar dessa misstankar? Det essentiella är att misstankarna eller oron inte uppkommer på grund av att man har negativa förväntningar hos barnet och dess familj, utan bekymren måste vara reella.

Det är betydelsefullt att som förskollärare vara väl medveten om barns normala utveckling ifall en oro väcks kring barnet, det kan annars lätt bli missförstånd, och om det är svårt att

skilja på vanliga utvecklingsproblem gentemot allvarliga problem som riskerar barnets framtida utveckling är det av stor vikt att få hjälp av någon som är mer professionell inom området menar Drugli (2003). Författaren menar vidare att detaljerad information kommer underlätta arbetet så att barnet får hjälp snabbt, men då måste det beteende som väckt oron skrivas ner och på så vis möjliggöra en bedömning om beteendet skiljer sig från normal. Processen är omfattande och det behöver läggas mycket tid på arbetet. Det ska mätas vilket beteende som varar längst, det önskvärda beteendet eller det problematiska? Varför uppstår dessa beteenden? I förskolan är detta mycket enklare jämfört med om det handlar om skolbarn.

All information som samlas, poängterar Drugli (2003), är betydelsefull och användbar information för barnets bästa, men som observatör ska man ha klart för sig och skilja mellan det som sker och ens egen tolkning.

2.7.1. Involvera föräldrarna eller socialtjänsten?

Förskollärare och barn får i de flesta fall en mycket nära relation till varandra, vilket underlättar att kartlägga barnets beteende, men ingen känner ett barn lika väl som dess föräldrar. Detta innebär att ju tidigare föräldrarna involveras desto bättre är det för barnet, men enligt Drugli (2003) ska pedagogen vara säker på sin sak för att inte oroa föräldrarna i onödan. Det som ska göras i mötet med föräldrarna är att grundligt gå igenom det som observerats för att se om beteendet håller i sig även i hemmet. Samarbetsrelationen är av högsta betydelse.

Det finns fall då problemen som uppstår hos barnet har sin grund hos föräldrarna, och åtgärdas inte problemen i tid, är det socialtjänsten som förskolan och skolan måste samarbeta med. Omsorgsbrist är ett av de brott gentemot barnet då socialtjänsten måste involveras, därför är det viktigt att vara säker på att detta problem råder hos ett barn. Drugli (2003) och Olsson (2006) menar att många förskollärare försöker undvika steget att kontakta socialtjänsten, många tänker att de vill skydda familjerna från dem, men många är även rädda att hamna i konflikt med familjerna. Okunskap om anmälningsplikt och socialtjänstens arbetsuppgifter är den stora boven och även obehaget att föra upp svåra situationer till ytan, orsaka svåra känslor och få en konflikt med föräldrarna.

2.7.1.1. Vad är bristande omsorg?

Det finns många olika definitioner om just bristande omsorg. De flesta definitioner om detta innehåller vanligtvis vanvård, psykiska, fysiska och sexuella övergrepp. Killéns (1994)

definition om bristande omsorg omfattar föräldrar eller omsorgsgivaren som mer eller mindre kan påverka barns fysiska och psykiska hälsa eller i värsta fall kan de skada barns psykiska och fysiska hälsa, medans Drugli (2003) lägger till ännu en definition på bristande omsorg och uttalar sig följande om konsekvenser av bristande omsorg:

”... ibland utsätts barn för en kombination av kränkande handlingar. Barn som far illa har ofta en otrygg anknytning till sina närmaste och kan därför ha svårigheter att etablera tillitsfulla relationer till andra. Barn kan antingen bli väldigt beroende av vuxna eller också kan de uppvisa ett försvarspräglat oberoende. De kan vara deprimerade, ängsliga och/ eller aggressiva.”

s. 56

Killén (1994) kategoriserade bristande omsorg i fyra kategorier:

1. *Barn som utsätts för fysiska övergrepp* skadas oftast genom fysisk misshandel. Misstankar om fysiska övergrepp bör uppstå då barnet ständigt har blåmärken (åstadkomna genom till exempel slag, nypningar). Aktiva handlingar kan utmärkas genom att föräldrarna riktar sin aggression mot sina barn, och till och med äldre syskon kan vara benägna till detta. Utsatta barn förväntar sig att bli avvisade, därför blir de själva det för att undvika all vuxens aggressivitet och ilska. Dessa barn upplever så småningom en dålig självkänsla och att de inte förtjänar kärlek. Det finns föräldrar som vill att deras barn ska vara disciplinerade och som ofta använder sig ofta av fysisk bestraffning, men i praktiken anses detta vara barnmisshandel.

2. *Barn som utsätts för vanvård* illustreras vanligtvis av föräldrars brist på engagemang hos barnet. Föräldrarna är inte uppmärksamma på barnens behov och deras välmående. Det är vanligt att barnen ignoreras. Detta kan påverka barns psykomotoriska och språkliga utveckling samt barns förmåga att ha kontakt med andra människor. Blir dessa barn omplacerade tillfrisknar de väldigt fort, men vissa barn kan få men för deras psykiska hälsa i hela sitt liv. En annan form av vanvård är känslomässig och går inte ihop med en materiell vanvård, vilket innebär att föräldrarna inte är redo att bli föräldrar och engagerar sig inte i uppfostran på ett känslomässigt sätt. Den känslomässiga delen i fostran ersätts av det materiella.

3. *Barn som utsätts för psykiska övergrepp* innebär att skadorna i barns psykiska hälsa framkallade av dessa övergrepp är permanenta. Skadorna finns kvar under en längre period och blir dominerande i barns liv, vilket påverkar barns beteendemönster. Två former av psykiska övergrepp är: *barn som upplevs negativt av föräldrarna* och *askunge-syndromet*. Det

förstnämnda karaktäriseras genom att barn blir ofta utsatta för avvisande och olika varianter av förtryck. Den andra formen är det syskonen som ger sig på de yngre syskonen. De äldre identifierar sig med sina föräldrar och tar efter dem. Barn som blir utsatta av psykiska övergrepp är inte alltid medvetna om det, detta kan även gälla för övergriparen. Föräldrar som bråka ständigt med varandra är också ett övergrepp. Detta skapar ångest och depression hos barnet då det känner sig skyldigt till föräldrarnas beteende.

Skilsmässa hos föräldrar är inte lätt för barnen, speciellt inte när samarbetet om omvårdnaden inte fungerar som det borde. Författaren kallar det att barnet befinner sig i ständiga ”lojalkonflikter” där föräldrarna skyller på varandra hela tiden. Barnet lider då av en förtvivlan, som inte kan komma till uttryck. Dessa barn blir ofta deprimerade och stämplas som besvärliga.

4. *Barn som utsätts för sexuella övergrepp* blir ofta drabbade av personer som har en nära relation med dem och det sker ofta i form av en lek. Genom straff och belöning uppmanas barnen att vara delaktiga i övergreppssituationen. Övergriparen vill ofta att barnet ska känna sig exklusivt och känna en glädje för att de blivit utvalda framför andra. Utsatta barn visar att de är drabbade på olika sätt. Dessa upplevelser lyfts fram av barnen genom leken, teckningar och genom att berätta exempelvis för sin förskollärare. Vid senare åldern kan barn visa ett sexualiserat beteende, de kan närma sig människor på samma vis som övergriparen gjorde. Drabbade barn kan märkas genom utslag, klåda blödningar i genital- och analområdet. Vissa barn kan få magont eller känna smärta i höfter. Vid misstanke om att ett barn är drabbat är det av stor vikt att vara säker innan någon anmälan görs. Symptomen är generellt vanliga hos barn, men i de fall då fler av dem visas samtidigt bör det vidtas åtgärder

2.8. Samarbete mellan förskola och socialtjänst

Vid misstanke om att ett barn far illa har förskollärare en anmälningsplikt till socialnämnden enligt socialtjänstlagen som säger följande:

”Myndigheter vars verksamheter berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. (14 kap. 1 § SoL)”

(Hans Bengtsson i Drugli, 2003)

Under 1990-talet ändrades lagen om anmälningsplikt, där togs frågan upp om när man skyldig att anmäla vid misstanke om barn och ungdom far illa.

” En av socialtjänstens angelägnaste uppgifter, och samtidigt en av de känsligaste, är att se till att barn och ungdomar, som befinner sig i en utsatt situation, får den vård och det beskydd de behöver. För att kunna fullgöra denna uppgift måste socialtjänsten få uppgifter om och utreda den unges situation och hans behov av hjälp. Socialtjänsten är i detta arbete ofta beroende av i vilken utsträckning den kan få uppgifter från myndigheter och befattningshavare som kommit i kontakt med den unge och hans familj. /.../

Det är svårt för personer utanför socialtjänsten att avgöra när skyldigheten att anmäla inträder och det är inte ovanligt att förhållandena blir så allvarliga att LVU¹ blir tillämplig innan anmälan görs. Om uppgifter är svårbedömda eller obestyrkta men ändå tyder på att ett barn kan vara i behov av hjälp och stöd från socialtjänstens sida ska de anmälas. Det ankommer därefter på socialtjänsten att utreda ärendet och ta ställning till vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas. (Prop. 1996/97:124 s. xx)

(Hans Bengtsson i Drugli, 2003)

Att vara verksam inom barnomsorg finns en stor skyldighet att försöka uppmärksamma sig hos barn för att kunna förhindra dessa från att de far illa. Det är alltför många barn som är utsatta och det finns ett stort mörkertal, på grund av att många drar sig tillbaka från att anmäla det hos socialtjänsten, eller har de inte tillräckligt kunskap om när de ska agera. En anmälan måste ske genast även om omsorgsgivaren har svårt för att tolka om ett fall bör anmälas eller inte och vårdnadshavaren måste kontaktas när det råder bekymmer kring respektive barn, men då det föregår misstankar om vanvård i hemmet finns ingen skyldighet att informera föräldrarna (Olsson, 2006). Många barn går miste om den hjälp de kan få om den ansvarige drar sig tillbaka från att anmäla problemet och då följs inte plikten förskollärare har: vi hindrar barnet från dess välbefinnande och utveckling (Bengtsson & Svensson, 2011). Detta går i samma riktlinje som *Lpo98 (rev. 2010)*:

Verksamheten ska präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling.

(s. 4)

---

¹ Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.

2.8.1. Sekretess

Begreppet sekretess kommer ursprungligen från *secretus* som på latin betyder hemlig. Enligt lagen innebär det att man inte får lov lämna ut uppgifter varken muntligt eller på ett annat sätt (Bengtsson & Svensson, 2011).

I förskolor råder sträng sekretess, vilket innebär att ingen anställd inom verksamheten får lämna ut uppgifter som identifierar underåriga och som kan leda till skada, detta råder även skolledare, barnskötare, kökspersonal, lokalvårdare och administrativ personal. Även studenter inom lärareutbildning, gymnasieelever som har praktik och vikarie är sekretessbundna samt föräldrar och pensionerad personal. Den anmälningsskyldighet förskollärare har bryter mot sekretessen, men ifall det råder misstankar om att ett barn far illa måste denna brytas och som personal har man en uppgiftsskyldighet (Bengtsson & Svensson, 2011; Olsson, 2006).

3. Metod

För att kunna undersöka pedagogers erfarenheter och förhållningssätt vid misstankar om problem som kan inverka negativt för enskilda barns utveckling, använde vi oss av intervjuer.

3.1. Urval

Undersökningen är baserad på åtta olika förskolor, som har gett studien en möjlighet till en bred syn på hur det kan se ut i verkligheten. Pedagogerna är verksamma i olika förskolor spridda i två olika kommuner i nordöstra Skåne. Förskolorna ligger nära centrum dock inte en förskola som befinner sig i en liten by. De olika förskolorna varierar från mångkulturella förskolor till dem som har mindre internationalitet.

I stort sett har vi haft en tidigare kontakt med samtliga deltagande förskollärare.

3.2. Undersökningsgrupp

Tabellen nedan visar en tydlig överblick över undersökningsgruppen utifrån det område förskolorna befinner sig i och över pedagogernas erfarenhet.

Pedagog	Erfarenhet	Område	Verksamhet
P1	10 år	Centralt.	Förskola, resurs-avdelning, ibland mångkulturell.
P2	20 år	Förort.	Förskola, 3-5 år, icke mångkulturell.
P3	25 år	Förort.	Förskola, 3-5 år, mångkulturell.
P4	6 år	Centralt.	Förskola, 1-3 år, icke mångkulturell.
P5	5 år	Centralt.	Förskola, 3-5 år. Icke mångkulturell.

P6	32 år	Ej centralt.	Förskola, 3-4 år. Icke mångkulturell.
P7	Knappt ett år.	Centralt.	Förskoleklass, skiftar från mångkulturell till icke mångkulturell.
P8	31 år	Förort.	Förskoleklass, mångkulturell.

3.3. Insamlingsmetod

Intervjun spelades in med hjälp av diktafon. På så sätt har ingen viktig information gått förlorad. Hade det endast utförts anteckningar, hade det funnits risk att inte allt skrivits ner. Efter intervjun transkriberades inspelningen. Det var då viktigt att tänka på hur citaten skrevs ned, även när respondenterna tvivlar. Bjurwill (2001) menar att det är vanligt att forskaren felciterar sin informator, vilket man givetvis vill försöka undvika genom att vara noggrann.

3.3.1. Intervjuer

Intervjuer är den mest relevanta forskningsmetoden för denna studie. Mötet är personligt, till skillnad från till exempel en enkätundersökning. Att mötena med pedagogerna har varit personliga kan ses som något bra, för ifall något är oklart kan respondenten ge svar direkt och förklara vad han/ hon menar (Patel & Davidsson, 2003). En användbar teknik i studien har varit ”att glömma sig själv”, den innebär att intervjupersonen ska vara nyfiken och uppmärksam, men även visa intresse av det som berättas. Man ska då uppföra sig som lyhörda forskare som anstränger sig att inte tappa tråden under intervjun.

Denscombe (2009) nämns olika typer av intervjuer. Det finns gruppintervjuer, strukturerade intervjuer, semistrukturerade intervjuer, ostrukturerade intervjuer och slutligen personliga intervjuer. Personliga intervjuer är den intervjutyp som varit relevant för studien. Detta innebär att det sker ett möte mellan dem som utför studien och respondenten.

Intervjuns frågor har varit upplagda på så sätt att respondenten får uttala sig från sina egna erfarenheter. Kvale (1997) menar att en kvalitativ intervju ger intervjupersonerna möjligheten

till kunskap och förståelse med utgångspunkt från respondenternas egna upplevelser och erfarenheter.

Intervjuerna har inletts med en kort beskrivning av studiens handling samt en ”lätt” fråga så intervjupersonen ska snabbt kunna slappna av och inte känna sig obekväma (Denscombe, 2009).

3.4. Bearbetning och analys

Resultatet och analysen från intervjun kommer att vara under samma rubrik då respondenternas svar sammanfattas utifrån den information som understryker förskolläraernas erfarenheter om barn i riskzonen. Blockcitaten från intervjuerna ger läsarna möjligheten att göra en egen tolkning av resultatet (Bjurwill, 2011), men även vår egen tolkning finns med.

3.5. Etiska principer

Vetenskapsrådets etiska principer har följts under intervjuprocessen. När det handlar om andra människor är det viktigt att veta hur man ska hantera deras uppgifter, därför är personernas namn anonyma och tydlig information har getts till de inblandade om att deras uppgifter inte kommer att lämnas ut. Förkortningen PX (P för pedagog) kommer att användas i rapporten. Precis som Vetenskapsrådets (2002) konfidentialitetskrav menar Denscombe (2009) att när forskning utförs är det betydelsefullt att de inblandades identitet hålls hemlig för att de inte ska kunna spåras på något sätt. Information om studiens syfte lämnas till de berörda och tillstånd om inspelning av intervjuerna anhålles om i förväg. Informationen kommer inte utnyttjas till något annat syfte än forskningsändamålet (Vetenskapsrådet, 2002).

4. Resultat och analys

Nedan lyfter vi fram de bitar från intervjuerna vilka är relevanta för studien. Här kommer likheter och skillnader mellan de olika respondenterna lyftas fram. Analysen kommer sedan vara till underlag för diskussionen kopplat till litteraturdelen.

4.1. Negativa förhållanden

Det finns alltid en orsak till att barn är på väg att råka in i riskzonen och samtliga intervjuer har gett oss en syn på vilka de olika förhållandena kan vara dock var vissa pedagogers svar lite otydliga.

4.1.1. Missbruk och misshandel

Alla var eniga om att hemmaförhållandena är det som har störst påverkan hos barnet. P2, P3, P5 och P6 var de som pekade mest på missbruk, men även barnmisshandel nämndes av fler av pedagogerna. P2 berättade om en situation där mamman var missbrukare och den rädslan som finns av att barn blir slagna hemma, men P5 uttryckte sig följande:

Ja men de e ju klart att alkoholiserade föräldrar å narkotika beroende föräldrar, incest.. eh.. de e ju dem stora.. å å eh misshandel ja naturligtvis.. de e väl dem, de e ju dem stora, men sen kan ju också en sån grej som att få ett syskon.. påverka barnet, även skilsmässa kan påverka barnen.. ett dödsfall... // där finns ju jättemycket... // men dem som man kan se tydligt det e ju dem... dem stora (P5).

Dödsfall är något som hon var ensam om att nämna men incest har även andra pedagoger nämnt, det är en rädsla som finns hos de flesta pedagoger, P2 öppnade sig för oss och berättade om sin rädsla:

... // de man e mest rädd för e att dem ska bli slagna hemma eller sån incest å sånt... de e det man har ehm skräcken för...// (P2).

Både P2 och P3 tog upp att vissa föräldrarna slår sina barn i uppfostringssyfte, på grund av att detta är en del av deras kultur, P3 påpekar att även om det accepteras i deras kultur, är det fortfarande förbjudet i Sverige.

De e ju... i många kulturer är de ju helt okej att man slår sina barn i uppfostringssyfte så att säg. Å de kan, va svårt ibland det här med... att i Sverige är det helt förbjudet att slå sina barn (P3).

Detta leder oss till den kulturella frågan, vissa länders syn på uppfostring tillåter äga. Detta blir en kulturkrock.

4.1.2. Ändrade familjeförhållanden och vanvård

Förutom missbruk och misshandel visade det sig att ändrade familjeförhållanden som till exempel skilsmässa, spelade en stor roll för barnens utveckling. Då frågan om vilka förhållanden i hemmet kan påverka barn ställdes till P8, sa hon bestämt:

Skilsmässa. E ju jättetydligt, det ser man ju.. vi hade ett barn för nåt årsen som förändrats jättemycket, för det var skilsmässa på gång. Så vi märkte ju innan vi visste att det var skilsmässa på gång... så märkte vi på det här barnet att han mådde dåligt (P8).

Ändrade familjeförhållanden handlar inte bara om skilsmässa utan under denna rubrik handlar det om arbetslöshet också, P1 menar att:

...// man stöter på barn, vars föräldrar kanske inte jobbar... ehm, är hemma hela dagarna, vad man också kan se är ett mönster att dem ofta... dem här föräldrarna ofta kanske röker också på nåt vis, va... nu menar jag inte att döma ut... men den bilden kan man ju få av en familj som en... har fastnat i det här liksom med arbetslöshet... ehh kan inte ta sig ur riktigt... // (P1).

Arbetslösa föräldrar som sitter hemma och inte gör något kan även det påverka barnen. Det blir dåliga förebilder för barnen.

P4 var inte tydlig med sitt svar om vilka händelser som kunde påverka barnen, hon var mer inne på den erfarenhet hon har med barn vars föräldrar reser inom jobbet.

Andra händelser som kan leda barn mot riskzonen och påverka deras utvecklingsprocess är situationer som till exempel vanvård. Enligt pedagogerna handlar det mycket om bristande omsorg. Barn kan komma till förskolan med illa luktande kläder, för små kläder eller kanske till och med slitna. Dock kan bristande omvård även handla om att barn inte får mat. Detta är något som P3, P4 och P7 har gemensamt. P3 uttryckte sig följande:

... // barnet i sin hemmiljö kanske får bristande omsorg... att det kanske fattas kläder, att man... ska säg inte... ja med matbiten, att man allmänt kanske inte kan ta hand om sitt barn... // (P3).

Bristande omsorg förekommer ofta om föräldrarna inte bryr sig tillräckligt om sina barn, men det kan även handla om ett späckat schema där föräldrarna är väldigt stressade. Denna erfarenhet har vi fått ta del av från P7:

...// om dem luktar illa, på ett eller annat vis... // ...kanske inte får nån frukost på morgonen det påverkar ju jättemycket.. barnets beteende på dan sen... vi har nåt barn på skolan här som har fått extra fritids på grund av att det inte får frukost på morgonen, å därför får det komma tidigare på morgonen för att få frukost här

istället. // Det kan ju va bra föräldrar men att dem kanske är väldigt stressade... // (P7).

Detta fall är undvikande då föräldrarna var medvetna om förhållandet och ville hjälpa sitt barn.

4.1.3. Hemmiljön

En kort sammanfattning på vad som påverkar barn beskriver P1 på följande sätt:

Ja... tyvärr är det ju så att miljön påverkar ju barnet (oklart)... så hemmiljön påverkar ju barnen... ehh... är det en negativ hemmiljö eh så kan det ju va så klart så att barnen också faller in i det mönstret... tyvärr så är det ju oftast så... i alla fall men i många fall... så det är klart att man tänker mycket på dem barnen som man vet att har det lite tuffare hemma...// (P1).

Vi kan alltså se hur viktigt barns hemmaförhållanden är för deras fortsatta utveckling. Är förskollärarna medvetna om att barn har det svårt ibland, så tänker man på dem mer.

4.2. Barns beteende

De olika förhållanden som sker i hemmet kan framhävas på olika sätt hos ett barn. Deras beteendemönster skiljer sig från varje individ, även detta har vi frågat pedagogerna om. Hur märker pedagogerna att något är fel hos barnet?

4.2.1. Det motsatta beteendet

Ett förändrat beteendemönster är vanligt hos barn i riskzonen och respondenternas svar på denna fråga var även här något som de hade gemensamt. I stort sätt sa alla att ett barn vars har problem i hemmet är att det beter sig motsatt än vad det annars brukar göra. P5 var noga med att säga att det kan skilja sig från det ena barnet till det andra.

...//de de e ju olika från barn till barn men asså de e ju klart att om man märker att ett barn ändrar på sitt beteende väldigt mycket... antingen till att bli introvert.. inåtvänd eller att bli väldigt utåt å aggressiv.. så e de väl klart att man bör titta... vad e det som har hänt... å att man då kanske... ibland vet vi kanske att det har hänt nån ändring i familjebilden... // ... men det finns ju dem som går tillbaka i sin utveckling... från kanske att ha kunnat skriva sitt namn till från att ha kunnat sitta vid matbordet å använda bestick till att helt plötsligt inte kunna nånting själv...// (P5).

Vi kan se att en pedagog bör agera då ett barns beteende förändras till något man inte är van vid sedan tidigare. P5 menar att barnet kan gå i back i sin utveckling också, till exempel språkutvecklingen. Detta är något som även P6 står för:

...//dem kan ju bli väldigt utåtagerande... nästan gå lite tillbaka i sin utveckling.. skulle jag kunna tänka mig... // ... kanske hela sitt beteende tänker ja ju... kanske

man kanske inte kan säga att man går tillbaka... men vi säger att det är kanske ett barn som fungerar någorlunda normalt... kanske börjar skrika å bete sig som en li... som en bebis liksom.. för då... ja få uppmärksamhet.. det här är nåt som e fel... ja ja mår inte bra... så tror jag att barn kan reagera... när just... ja tänker kanske på en skilsmässa...// (P6).

Hennes uppfattning går i samma riktlinje som P5:s svar, att från att kunna göra en sak själv till att sedan behöva hjälp med det.

4.2.2. Skiftande beteende

Enligt P3 kan ett barns beteende vara väldigt varierande, hon uttryckte sig följande:

...//det första man märker är ju faktiskt hur barnen mår... asså man kan man kan se på ett barn om det ehh... e väldigt okoncentrerat kanske eller om det e ehm... ba... vissa barn kan ju bli väldigt tysta... å vissa barn ändrar sig... vi har ju haft något barn som började med att vara väldigt tyst, när dem inte mådde bra å sen har det gått över till att bli väldigt okoncentrerat å splittrat å svårt att lyssna...// (P3).

Det beteende hon beskriver hos barnet ovan kan vi se att det kunde skifta, från den ena dagen kunde det vara väldigt tyst och från den andra kunde det vara oerhört okoncentrerat.

4.2.3. Rädslan att inte se barnen

P2 berättade för oss att en flicka vars mamma var missbrukare, uttryckte sig genom att rita. Hon pratade även mycket med förskollärarna och det hon så uppfattades som konstiga situationer. Flickan hade inga problem med den sociala kompetens, hon lekte väldigt mycket med sina kompisar, men kunde även söka sig mycket till de vuxna.

...// hon ritade teckningar, hon beskrev väldigt konstiga situationer som vi liksom inte kunde ehh... // ...asså hon lekte nog rätt så mycket... hon ville ju ha rätt så mycket vuxenkontakt, ville hon ju gärna..tyckte ju om...// (P2).

Ibland när barn mår dåligt hemma kanske de söker kontakt hos andra vuxna, i detta fall förskollärarna, detta har P2 gemensamt med P4, då hon säger:

...//visst ser man på ett barn också om det skulle hända nånting... asså just det att dem ändrar ju... att vissa som kanske leker jätte mycket med kompisar men sen plötsligt så kanske blir dem lite mer... mer mot oss, eller om ett barn som kanske blir utåtagerande...//

P2 tror även att det är många barn genom åren som de har missat. Just detta med att vissa barn inte visar i deras beteende om de har det svårt eller inte:

...// å ja tror ju säkert att vi har missat barn genom åren... för dem säger ju att om man nu ska se i procent, så ska det ju va två barn i varje barngrupp... ja menar vi har

ju inte anmält knappt nåt, så jag menar man har ju säkert missat... för det är svårt att se signaler här... i och med detta är deras ...//...trygga miljö här... (P2).

Att vissa barn inte visar ett förändrat beteende är något som även P1 höll med om. Hon berättade om en situation där föräldrarna var arbetslösa och det var trist hemma. Den lilla flickan hade inga bra förebilder i hemmet.

...//ehh för det sociala arvet är ju... är ju också ett arv om man tänker... de det är ju klart att man blir ehh... präglad av hur man har det som barn. Hur man själv går vidare i livet. Det är klart att man tänker på dem barnen som... för jag vet att vi hade en flicka på en annan avdelning som var oerhört begåvad å snabbtänkt å duktig på alla sätt och vis... men hon hade inga bra förebilder hemma på det viset. Utan det var... det var lite trist hemma, det är klart att man tänkte lite extra på henne där, påverkar det... kommer det att påverka hennes framtid? Med skolgång och allting... hur man umgås och vilka man umgås med och sådär... det är klart att man tänker så (P1).

Trots att flickans föräldrar inte var sociala, ansåg pedagogen att denna flicka var otroligt begåvad. Flickans situation i hemmet oroade P1 om hur hennes framtid såg ut, det sociala arvet är viktigt för barns utveckling för att de senare ska kunna anpassa sig samhället.

4.2.4. Upprepat beteende

Var att en förskollärare ska vara säker på att något inte står rätt till hos barnet och att man bör agera, är det viktigt att observera under en viss tid för att se om det förändrade beteendet är något som upprepas eller om det är något som är tillfälligt. Detta är något som P7 nämnde flera gånger under sin intervju, men i hennes fall handlade det mycket om illa luktande kläder och även om barn har ofta ont i huvudet.

...//om dem luktar illa, på ett eller annat vis och eh om man märker att dem ofta kommer å säger jag har ont i huvet.. vartenda vartenda dag... asså om det är ett upprepande beteende, kommer dem bara en gång och säger att dem har ont i kroppen på nåt ställe då e de ju inget konstigt... men asså kommer dem och säger att dem har ont i huvet eller har ont där eller där å likadant med om dem luktar illa en gång, alla kan lukta illa en dag men sen om det då e varje dag eller tre gånger i veckan, då börjar man ju å undra lite.. va e de för fel... ehh... så att... är det ett upprepande beteende så ser man absolut en väckarklocka där...// (P7).

Att barn kommer och klagar på att dem har ont i magen eller huvudet är något som även P8 tar upp under intervjun.

Jätterastlöst, orolig, ledsen, ha ont i magen som han aldrig haft innan å så, så att... //... e det är oroligt hemma på nåt sätt så märks det på barnet, om de e oroliga å en del barn blir utåtagerande när det inte fungerar hemma att dem mår så dåligt av detta så dem måste få ut det här...// (P8).

Mår barn dåligt och håller det inom sig länge, bryter det ut till slut och då blir det ofta i förskolan som barnet får ut alla sina känslor.

4.2.5. Clown i gruppen

Det gemensamma beteendet hos ett barn har hela tiden, enligt pedagogerna, handlat om olika sätt att dra till sig uppmärksamhet genom att vara utåtagerande. Ett beteende som P6 är själv att nämna om är från ett exempel där pojken föräldrar var missbrukare.

...//han va lite utåtagerande... asså högljudd å... ville gärna å... mm... jag tror att han ville gärna spela lite clown så att folk... så att barn skulle skratta å tycka att han va rolig... de de e va jag kommer ihåg av honom...// (P6).

Detta exempel som respondenten berättade för oss var ett gammalt exempel som skedde för ungefär 30 åren. Därför har hon lite svårt att komma ihåg detaljer. Vi kan se att denna pojke sökte sin uppmärksamhet genom att vara den rolige i gruppen.

4.2.6. Barn berättar ofta

Något som P3 och P8 hade gemensamt var att vissa barn berättar oftast om till exempel föräldrarna slår.

Barn berättar ju ofta... eh... barn är ärliga å berättar å då försöker vi å kanske ställa lite frågor till barnet, inte så att barnet asså... ehh.. ja på ett naturligt sätt liksom prata man kanske om med det barnet å barn är väldigt öppna ofta med att berätta över lag saker för oss (P8).

Trots att ett barn kommer och säger att de blir slagna hemma är det viktigt att ställa frågor till barnen för att vara säker på att de blir slagna. Barn kan ha en livlig fantasi.

Å där kan det ju va svårt ibland å skilja på vad som är fantasi å vad som har... å därför som vi försöker genom att ställa lite frågor ta reda på mer... liksom om det här handlar om en fantasi eller om det handlar om att barnet pratar sanning, sen är det ju oftast så att barn ljuger inte om såna saker, de den uppfattningen har ja att ofta är det sanning det barnet berättar... // (P3).

Trots att barn har en livlig fantasi så har P3 den erfarenheten att oftast ljuger inte barn när det handlar om sådana saker som att det blir slaget.

Respondent P8 berättar kort i ett exempel att hon har haft barn genom åren som har berättat för personal på förskolan att de blir slagna i hemmet, vilket är gemensamt med P3. Det som skiljer dessa två pedagoger från varandra inom detta område är att P8 menar på att många barn inte säger vissa saker för att de vill skydda sina föräldrar.

Fast... jo men asså samtidigt... e det... e det hemifrån bråk så e det inte alltid barn berättar för dem vill ju skydda sina föräldrar. Det är inte alltid dem kommer, du ser barn som misshandlas som utnyttjas sexuellt å dem berättar inte det ju... för det e ju nånting... många barn tror kanske att det ska va så för dem vet ju inget annat å eller så vill dem skydda för dem älskar ju sin mamma å pappa ändå... å ja så vill dem skydda dem... så det e inte alltid sånt kommer fram (P8).

Istället kan vi se kopplingen med respondent P2 att dåliga hemmaförhållanden inte alltid kommer ut, det är inte alltid man upptäcker det och det kan även handla om incest. Om barn blir uppväxta i ett hem där det förekommer till exempel vanvård, misshandel eller incest, då vet barnen inte hur det egentligen ska vara i en familj. På det viset blir det svårt att upptäcka hur barn egentligen mår.

4.2.7. Ångest och depression

Vi intresserade oss för att se om pedagogerna anser att barnen mår så dåligt för att de börjar lida av ångest eller depression. P2 ansåg sig att det inte förekommit något sådant under de åren hon jobbat som förskollärare.

...// hon har ju vatt här sen hon var lite så hon va ju ganska trygg här... detta var ju hennes trygghet, så därför var hon ju ganska... som hon brukar va här. De... å sen förstod hon ju egentligen inte vad som va fel hemma heller för det kunde ju hon inte sätta ord på, för det va ju normalt för henne... // (P2).

Pedagogen menar att förskolan är barnens trygghet, därför har flickan från exemplet inte visat några tecken på ångest och depression. När vi ställde samma fråga till P3, gav hon oss följande svar:

Ja det kan ja säg att man ser ibland... vissa barn e ju lite grann i perioder sådär, beroende på vad som händer hemma asså barn blir ju väldigt lätt påverkade av det som händer hemma. Sen ibland så när man pratar med föräldrarna så uppfattar ju inte föräldrarna sitt barn på samma sätt som vi uppfattar dem här (P3).

Beroende på situationen i hemmet, märker P3 att barnen kan hamna i depression och vissa föräldrar ser det inte på samma vis som pedagogerna. P8 var också enig om att depression kan synas hos barnen.

Ja. Det kommer ju... det kan ju komma bland dem små barnen också, så att eh.. så det gäller ju verkligen att man har... ser signalerna när det e nånting... vuxna e rätt så duktiga att dölja såna saker så vi kanske inte märker... men barnen ser man ju oftast på.

Vi kan se att respondenten jämför barnen med de vuxna, då hon menar på att vuxna kan dölja sina känslor, men oftast syns det på barn att de inte mår som de ska.

4.3. Processen vid misstanke

När en pedagog misstänker att något inte står rätt till är det dags att ta det hela ett steg högre upp för att kunna ge barnet/ barnen den hjälp det/ de behöver. Alla pedagoger var överens om att man aldrig ska gå ett steg högre ensam, utan det är arbetslaget som agerar tillsammans. Upptäcker en pedagog att något inte står rätt till och det anses vara något allvarligt, ska man alltid kolla med kollegorna för att se om man är ensam om misstanken eller om de andra i arbetslaget också upptäckt att något inte stämmer. Är arbetslaget överens om att barnet inte mår bra är nästa steg att möta föräldrarna.

4.3.1. Möta föräldrarna – beroende på situationen

Det har poängterats i intervjuerna att innan en pedagog ska göra en anmälan så ska misstankarna tas upp med föräldrarna. Att ta upp ett samtal med föräldrar som berör deras barn är en del av läraryrkets roll som måste göras, vare sig samtalets innehåll är något positivt eller negativt. Det gemensamma inom detta område i intervjuerna är att oavsett om man ser fram emot samtalet eller inte, så är det förskollärarens skyldighet att prata med föräldrarna först och främst. Pedagogerna var eniga om att trots denna skyldighet, finns en rädsla med att ta upp en svår diskussion med vårdnadshavarna. P2 berättade för oss att...

...//många gånger innan vi anmäler egentligen så e de väl nånting som man ska ta upp dem här frågorna med föräldrarna, egentligen å se om man kan lösa de, för det kan ju va nåt missförstånd å... ja, det kan ju va det för de e ju svårt. //... att man ska missta kontakten med föräldrarna så har man liksom inte får... // ...misstror dem oss får vi ju inte veta nånting å då blir nog barnet väldigt misstänksamt för då kan dem föräldrarna prata för barnet att det ska inte säga nånting asså mer... jag tror att man kan hamna där. Men våra barn är så pass stora som så dem förstår ju de, å småbarnen kan man ju inte göra det me, men dessa kan man ju å tysta dem lite att... ja... så därför vill man ju ha bra relation med föräldrarna (P2).

P2:s rädsla med att mista föräldrarnas förtroende visar på att det kanske kommer minska risken till att upptäcka om något barn inte mår bra. Det finns alltid en risk för missförstånd och det är detta pedagogerna vill undvika. Det bästa sättet att undvika missförstånd är att ta upp det med föräldrarna först. Fast detta gäller dock för mindre grejer. Handlar det om något mer allvarligt ska man vända sig till arbetslaget som ett stöd.

...//de e ju många grejer man tar upp med föräldrarna som vi upplever är jobbigt här... // Det e ju jättesvårt. Men är det något riktigt allvarligt å sånt så tar jag det inte riktigt upp med föräldrarna själv utan då vill jag ha någon med mig som kan vägleda, så att det blir rätt... men eh man vill fortfarande ha en bra kontakt med föräldrarna... för har man inte det så har man ingenting att ta på nånting alls (P2).

Respondent P7 uttryckte sig liknande när det gäller om missförstånd. Risken till missförstånd finns alltid därför ska man alltid kolla med föräldrarna. Hon var mer konkret och tog upp ett exempel på vad det kan handla om för missförstånd.

... // man vet ju inte hur dem reagerar som om de e en bra förälder så skulle ja nog reagera... asså sen beror det på vad det handlar om, men skulle det handla om att... till exempel att personen i fr... asså barnet e.. asså luktar illa, då hade man ju kunnat ta den diskussionen med föräldern å säg att "ja... vi har reagerat att barnet luktar illa eller att det e nånting konstigt, e det nåt fel?" det kan ju va nåt fel i hemmet, // ...som inte föräldrarna rår för... ehh, det kan va mögel i hemmet som luktar som man inte har upptäckt tidigare eller nånting för det sätter ju sig direkt i kläder å liknande, det kan ju va att barnet bara va svettigt i just det tillfället om det nu inte har vatt många... men det märker man ju oftast om det är svett som luktar men asså... så det e ju olika men just det här med slag kanske... om det nu skulle ha blivit slaget barnet, det tror jag skulle va väldigt jobbigt att se personen i frågan då föräldern, mamman eller pappan, å säg att ditt barn säger att du slår, stämmer detta... känner man att det e en bra förälder ja då kanske den säger att det stämmer inte å oftast så tror man ju på det om man känner att de e en förälder man kan lita på å lite som jag sa innan att vi känner ju oftast föräldrarna, å vet lite.. känner av dem, vilka kan man prata med, vilka e enkla... vilka försöker vända allt ut och i... eller lite sådär, det man säger så vänder dem det på ett annat sätt istället... vilka ska man akta sig för att prata med (P7).

Här kan vi se att mötet med föräldrarna kan vara olika på situationen. Vissa föräldrar är mer förstående och man kan föra en diskussion med dem, medans andra föräldrar kan ta det som ett påhopp. Även ett sådant exempel har vi från P3.

... //i vissa fall när vi ser att barnen inte mår bra å det handlar ju inte om att vi vill åt föräldrarna på något sätt utan det handlar ju om att vi måste tänka på vad som är bäst för barnen. Å vissa gånger har man ju försökt å prata med föräldrarna, man har haft ett samtal innan, å vissa gånger när man ser att "nej här måste jag reagera direkt... // ... Inte alltid. Det behöver vi inte prata med föräldrarna... inte om det handlar om att vi ser att ett barn far illa... att det blir till exempel slaget eller så... så behöver vi inte prata med föräldrarna. // ... Dem känner ju sig påhoppade att vi ska ju liksom inte lägga oss i, det e deras barn å dem vet bäst vad som, vad som är bäst för barnet... men ehm vi ser ju alltid det som är bäst för barnet å i det fallet när ett barn blir slaget då kan vi inte ta hänsyn till vad föräldrarna känner utan då måste vi agera utifrån vad lagen säger. Vi har ju en skyldighet (P3).

Till skillnad från dessa respondenter som vi nämnt hittills har P4 berättat om vilken sorts kommunikation dem har med föräldrarna. Pedagogerna i P4:s verksamhet låter föräldrarna vara en del av verksamheten.

...//vi har en väldigt öppen kommunikation med föräldrarna här, sitter vi väldigt mycket å pratar med dem både på morgnarna å när dem blir hämtade å så är det nånting så bjuder vi oftast in till samtal... det kommer liksom aldrig som en chock att nu har detta hänt, men samtalet det har man ju liksom bearbetat innan... // ...Jag tycker att det e så skönt att man har en enormt god kontakt med föräldrarna... att man pratar så mycket med dem å att vi bjuder in dem så mycket här... ja kan känna

liksom att dem är en del av stället... jag kan känna mer en risk om man inte har en sån god kontakt med föräldrarna, om man inte har så mycket koll på dem...// (P4)

Pedagogerna tar varje tillfälle i akt för att prata med föräldrarna och skulle det vara något problem, menar P4, skulle föräldrarna vara någorlunda förberedda på det. I likhet med P2 finns rädslan här att om det inte finns en god kommunikation, ett förtroende mellan de två parterna ökar risken att man går miste om barnets situation.

Trots att det finns en sådan bra kommunikation mellan föräldrar och personal, visade det sig senare i P4:s intervju att det är beroende på situationen hur svårt det kan vara att ta upp ”det svåra samtalet” med vårdnadshavarna.

Det beror ju på hela tiden på situationen, asså de e jättesvårt å säg, kan jag tycka.. som sagt vi har en oerhört viktig roll, men jag menar.. ser man ett barn som liksom... man får hela tiden tänka ur barnperspektivet ju... det är därför vi är här ju (P4).

Från den stund då vi arbetar med barn har vi en plikt, en skyldighet att se till barnets bästa, detta gör vi bäst genom att tänka ur barnens perspektiv.

Respondenterna P1 och P6 var de två som tänkte mycket på upplägget. P6 uttryckte sig följande:

...//det känns nog alltid jobbigt i börj.. asså hur man ska lägga upp det för att man inte ska såra föräldrarna, så tänker man ju först, men man sen samtidigt vill man, // det e ju för barnets bästa man vill... // Å det kan väl alltid va svårt att ta upp med föräldrarna, för det beror lite på hur... är föräldrarna då kanske, vi säger då att det är i ett fall då det e nåt på gång.. då kan det hända att föräldrarna förnekar allting, liksom ”nae de e”. Det vet man ju inte... // (P6).

P6 menade på att det kan vara jobbigt att lägga upp samtalet på ett vis så att inte föräldrarna blir sårade. Medans vi kan se att P1 nästan ger ett svar till P6 oro. Upplägget om hur en svår diskussion kan läggas upp är detaljerat.

Det e ju, det e ju alltid jättetufft. Vad det än är som man ska ta upp som, som är en, en jobbig grej, på nåt vis. Om man får lov att säg en negativ grej va... det är ju alltid jättejobbigt och det får man ju lägga fram där... först får man ta... man får ju lägga upp det så att man tar ehh vilket som är positivt och sen får man väl som en slutknorr ta det här negativa å baka in det lite försiktigt. Ehh, man måste ju... man måste ju säg det men ehh det är tufft... det är aldrig kul... det är aldrig roligt, men de e en del av vårt jobb också ju så att vi måste ju göra det (P1).

Det är bra att först lägga fram det positiva om barnet och därefter få in det i samtalet på ett ”fint” sätt, menar hon.

4.3.2. Möta föräldrarna – oavsett situation

Alla respondenterna har berättat att en pedagog inte alltid behöver gå till föräldrarna, utan i vissa situationer måste det göras en anmälan direkt. P8 skilde sig från alla andra då hon var den ende som ansåg att oavsett vad ärendet gäller, vilka misstankar man har så ska man ta upp det med föräldrarna för att visa att man är medveten om vad som pågår.

Risken e ju att man får ett dåligt förhållande till föräldrarna efter det... men innan vi gör en sån anmälan så måste vi gå till föräldrarna... vi är oroliga för detta å om dem inte alls lyssnar så måste man säg att nu har det gått så långt att vi måste gå vidare med detta så vi kommer göra det, man måste va så pass ärlig så man säger det till dem, tycker jag... man kan aldrig gå bakom ryggen, för då har du helt kört med föräldrarna... utan du måste va ärlig å säga att vi reagerar på detta, han har så mycket blåmärken eller vad det nu är förnånting så vi måste gå vidare om dem inte kan tala om vad det beror på... så så så måste man va så pass ärlig (P8).

Hon menar på att om man berättar för föräldrarna till exempel misstänker att barnet blir slaget i hemmet, kanske det blir bättre om föräldrarna är medvetna om att pedagogerna är uppmärksamma på detta.

... //under mina 30 år jag har jobbat, å sen att man har pratat med föräldrar att man just... att barnen har sagt att dem blivit slagna å sånt där... då har ju bar.. föräldrarna uppmärksammat att vi reagerar och då brukar det bli bättre... // (P8).

Respondenten var så bestämd på att oavsett situation så ska man alltid prata med föräldrarna, vi gick vidare med att fråga henne om det även gäller misstankar om incest.

Ja det måste man... vi har en skyldighet till det... det står i... vi har den skyldigheten... så det måste man göra å då ska man absolut ha rektorn med sig... å det har vi ju när det handlar om såna känsliga ämnen, vi har alltid rektorn med oss. // ...såna misstag får vi inte göra heller... att man gör en anmälan å säger att det inte e nånting, då e det lite otänkt ju... man måste verkligen ha en... veta varför man gör en anmälan (P8).

Är det sådana allvarliga saker, då måste dem alltid ha rektorn med sig och det är viktigt att man är säker på sin sak. Det måste finnas en bra anledning till att det råder misstankar om incest. Det är seriösa anklagelser och därför kan man inte göra en anmälan bara för att man tror att någonting inte stämmer.

P5 berättade för oss hur det kan kännas för en förälder att bli anklaga för till exempel misshandel eller incest. Hon tog det ur föräldrarnas perspektiv och menar på att de kan känna sig väldigt kränkande om det skulle vara så att de anklagas för någonting som inte stämmer.

...//förtroendet med föräldern... asså en anmälan är ju krän... //... att anmäla en förälder tar ju dem som en kränkning... å de..asså det gör dem ju... vare sig det e sant eller ej... för när man gör en anmälan, med hopp om att det inte är nåt... med ett hopp

om att ha fel... asså man vill ju inte att det ska... det ska va... men man gör ju en anmälan för att man nog... asså för att vi e skyldiga till det å för att hjälpa... men man hoppas ändå nånstans att man har fel... men de e klart att det e en kränkning som förälder att ta... å de förtroe... å sen att jobba upp det förtroendet igen (P5).

”Det svåra samtalet” är pedagogernas skyldighet att ta upp med föräldrarna vare sig det är bra eller inte. Alla respondenter menade att i vissa fall bör en anmälan göras direkt, medans det var en pedagog som ansåg att oavsett vilka misstankar som förekommer bör föräldrarna veta om dessa. P6 tog upp en situation då hon upptäckte utslag kring en flickas underliv:

...//ja bara vet en gång.. ett barn som... // ...hade enorm.. va enormt röd.. riktigt stora utslag runt ja... underlivet då... minns den känslan man fick, liksom tänk om, tänk om... asså de e nånting... men eh, det va de inte, utan eh vi ringde ju efter pappan å han körde raka vägen till vårdcentralen med de barnet... // ...de va inte nåt sånt... å de har vi aldrig behövt liksom tänka.. vi har ju aldrig tänkt den tanken sen, // sen undrar hur han hade reagerat om man hade, för det är inget man bara kan slänga sig ur, det måste man ju titta på beteendet sen i gruppen då hur barnet... om det förändrar si.. sitt beteende (P6).

Här kan vi se om det finns en rädsla vid sådana misstankar att ta upp det med föräldrarna, hur man kan gå till väga. Istället för att ta upp det som en misstanke mot föräldern, kan pedagogen säga att barnet har utslag, sedan kan man se på föräldrarnas agerande.

4.3.3. Att göra en anmälan

Alla pedagoger var eniga om att det är viktigt att man lyfter fram det man upptäckt i arbetslaget och sen kontakta föräldrarna, innan man gör en anmälan. P4 menar på att situationen måste följas ett tag innan andra insatser dras in i ärendet.

...//skulle vi upptäcka givetvis någonting så skulle vi, då tycker jag först att vi skulle lyfta det, har det (oklart) å kolla liksom å se hur de, vad som händer, nu har detta börjat, blir det värre eller sämre.. ehm om det fortsätter, vi pratar om det i arbetslaget å lyfter det där väldigt mycket å pratar med föräldrarna, sen givetvis brot det på vad det skulle va också ju... men jag kan tycka att det gäller verkligen att ha en öppen dialog med föräldrarna, innan man drar det till nästa myndighet (P4).

Det som skilde sig från en pedagog var att då de sju pedagogerna menade på att om det handlar om vanvård, till exempel bristande omsorg så är det något som är mer lätt att ta upp med föräldrarna än om det hade handlat om misshandel eller incest. Vid sådana allvarliga misstankar bör en pedagog göra en anmälan direkt, medans P8 var noga med att förklara hur viktigt det är att oavsett vad situationen handlar om så ska man ta upp sina misstankor för föräldrarna, även om det handlar om misshandel och incest. Hjälper inte det så måste man gå vidare med det och under intervjuerna kom vi fram till att det finns många olika insatser att ta kontakt med, en anmälan till socialen behöver inte alltid göras först.

4.3.3.1. Observera

Respondent P8 var noga med att berätta om hur viktigt det är att ha belägg för att gå vidare med ett ärende till, i detta fall som hon beskriver, socialen.

...//det får man allt hoppas att alla göra, men om man.. man måste ju ha belägg för om man gör en anmälan så misstänker man ju nånting, så måste man, bör anteckna.. skiva ner datum... detta å detta hände, den här reaktionen var det på barnet... så man hela tiden för innan man... man måste ju ha nånting att visa på... man kan inte bara säga att jag tycker så här... det känns så här... utan att jag måste ju ha... kanske jag såg de å de blåmärket den dan, eller att vad det nu e för nånting... så att man har skrivit ner det innan man gör nånting (P8).

Denna del i processen var hon ensam om att beskriva tillsammans med P5 och P4. De andra respondenterna har nämnt att det är viktigt med belägg, men de har inte gett oss denna detaljerade informationen. P5:s exempel löd följande:

... //så satt bron en gång för dem va två å vi åt mellanmål å sa att ”mamma slår mig”, å då reagerar storasystemen direkt å säger ”tyst tyst” då fi... asså då att han inte fick säga detta... så då är det en anmälan... då blir det ju självklart att det blir en anmälan av det... både för misshandel å vanvård... å då hade vi gjort anteckningar under en viss tid... asså för att notera, men där kom ju alltså slutklämmen för att ta det steget å göra en anmälan... för självklart så vill man ju... även om vi inte är skyldiga att ha bevis för att det e nånting... så så... man anmäler ju inte bara för att barnet har smutsiga kläder eller för att dem har håll... // (P5)

Pedagogerna hade under en viss tid observerat och gjort anteckningar angående barnens förhållanden, det handlade om barnens hygien, men när den lilla pojken säger att mamman slår han och storasystemen reagerar som P5 beskrev, då finns det ingen risk heller att det pojken säger är påhitt.

Respondent P4 sa följande:

... //skulle vi upptäcka givetvis någonting så skulle vi, då tycker jag först att vi skulle lyfta det, har det (oklart) å kolla liksom å se hur de, vad som händer, nu har detta börjat, blir det värre eller sämre... ehm om det fortsätter, vi pratar om det i arbetslaget å lyfter det där väldigt mycket å pratar med föräldrarna, sen givetvis broser det på vad det skulle va också ju... men jag kan tycka att det gäller verkligen att ha en öppen dialog med föräldrarna, innan man drar det till nästa myndighet (P4).

Det gäller att observera under en viss period för att se om situation försämras eller förbättras, återigen tas här upp betydelsen av att ha bra kommunikation med föräldrarna.

4.3.3.2. Rektorn

Intervjuerna har visat på att det är alltid rektorn som tar beslutet om det ska göras en anmälan eller inte. Det är arbetslaget och rektorn tillsammans som gör anmälan. Ofta när man ska gå

vidare till rektorn så måste man, som vi nämnde tidigare ha observerat och antecknat tillsammans i arbetslaget för att ha belägg. Alla pedagoger var eniga om det, men några konkreta exempel gav inte alla till oss. P3 formulerade följande:

Vi måste ha rektorn inkopplad också å det e ju aldrig enskild personal som anmäler utan vi e ju eniga i arbetslaget om att anmäla å sen vänder vi oss till rektorn å berättar, å vi får skriva ner å sen kommer anmälan från honom... så de e ju aldrig en personlig anmälan från, från oss som personal så att säg utan det kommer ju från förskolan (P3).

Återigen tas här upp vikten av att skriva ner vad som är orsaken till misstankarna och att det är arbetslaget tillsammans som gör en anmälan, en anmälan är aldrig personlig.

Vi fick ett exempel från P2 där mamman var missbrukare och arbetslaget gick över till rektorn för att ta tag i fallet. Resultatet gick dock inte framåt.

...//vi ville anmäla men vi fick inte för vår chef... så där stannade det. Ååå i efterhand så kände vi nog att vi gjorde fel för vi skulle ha anmält det i alla fall. Men när vi inte hade chefen med oss så... valde vi att lägga oss (P2).

Pedagogen menar att rektorn gjorde fel i att inte anmäla det och arbetslaget kände efteråt att de gjorde fel att de inte gjorde en anmälan. Vi ansåg att det var konstigt att rektorn inte ville göra en anmälan och pedagogerna berättade att de aldrig fick reda på varför det inte gjordes en anmälan.

Respondent P6 har inte haft någon erfarenhet om att anmäla något fall. Den informationen vi fick av henne var mer allmän kunskap, men vi kan ändå se att hon inte är säker på sin sak.

... //jo jag tror att vi måste slå larm till förskolechefen först, // ...så får hon ju sen fatta beslut vad som ska göras... det kan ju va så att hon tycker att det här är så hemskt att vi ska göra en polisanmälan direkt... // ... jag vet faktiskt inte hur gången går ärligt talat ska jag säga... faktiskt inte. Eftersom man aldrig varit med om det för. Men det e klart det hade ju... // ...egentligen kan vi ju fråga... // Vi här som jobbar på förskolan... om det e nån som vet hur man gör... // ...vi säger då om vi upptäcker att något barn har blivit slaget... eller nåt annat (P6).

Hon menar på att vet man inte riktigt hur man ska agera på en situation så ska man höra sig för med kollegorna.

4.3.3.3. Insatser

De olika intervjuerna har gett oss möjligheten att ta del av respondenternas olika erfarenheter då de tagit kontakt av andra insatser. Det är inte alltid nödvändigt att vända sig till socialtjänsten direkt, utan de insatser som finns kan ge pedagogerna stöd. Vissa har beskrivit för oss mer detaljerat vad insatserna arbetar med, medans andra har bara nämnt vilka insatser

det finns att kontakta. Några av dessa som nämnts är: psykolog, kurator, specialpedagog, PRISMA, Barnhusen, BUP och Elevhälsans team.

Respondent P7 tog ett mycket detaljerat exempel på hur det går till när man kontaktar Barnhusen. Först och främst tar dem kontakt med skolans kontaktperson från socialtjänsten då det förekommer misstankar om någon slags vanvård i hemmet.

Så går vi då till soc. i skolan, vår kontaktperson. //... hon avgör om vi ska gå vidare med det eller inte, till nästa steg... å oftast så gör hon de, då finns de ju nånting som heter barnhus... // ...Barnhus de e nånting... asså vi tar kontakt med hon, vår kontaktperson då i soc. i skolan, så kommer hon... bokar hon ett möte, antingen att vi bokar ett möte med då psykolog, kurator, eh hon själv e me och klassläraren... ehm så vet jag inte om det va nå mer, men i alla fall.. dem å eh ja har ett möte, pratar om va de e för problem å så vidare, å sen därefter.. eh så kollar man om det finns nånting man kan göra... // ...har barnet kanske kommit å sagt att pappa slår mig, då åker barnet oftast in till Barnhuset direkt, istället för det här mötet, å Barnhuset e ett ställe i Kristianstad, // ...dem har psykolog, dem har polis, dem har ett litet förhörssrum å dem har ehm.. kurator, sjuksköterska, dem har gynekolog tror jag, dem har allt möjligt sånt... // ...ehh ja åker man dit, dem kommer ut till skolan (oklart) å dem kommer hit, hämtar barnet tar me henne in till skol.. eller in till Barnhusen in till stan och då får någon kontaktlärare här asså.. hennes klasslärare eller nån utav fritidspedagogerna följa med som en... ja som en kon.. eh... närhetsperson, som personen kan öppna sig mer... ehm... ja å sen, e de då så stora misstankar där inne då, asså först kommer barnet till ett ställe där det får sitta å rita... // ... efter ett tag brukar det ofta barnet öppna sig då ju, å då kan man ta in person.. eller barnet å fråga.. å sätta in det i ett förhörssrum... och eh polisen hör, berättar å allting, va man säger å så, om dem då tror att de ska va nån fara eller så att dem tror... // ...på att detta är sanning då hämtar man ju dit pappan också... // (P7).

Denna process görs utan föräldrarnas vetskap, vilket strider mot P8:s antagande att oavsett vad det handlar om så ska man alltid ta kontakt med föräldrarna.

Av P6 fick vi lite information om att dem kontaktar psykolog eller kurator, men även BUP². Det finns ett team som hon inte riktigt kan komma på namnet på. Detta team, Elevhälsans team, berättade P5 lite om.

Ja asså märker vi att vi inte kan ge det här barnet tillräckligt eller vi vet kanske inte riktigt hur vi ska bemöta det, då kontaktar vi ju vår kurator.. för asså.. specialpedagog.. så kommer hon ju oftast hit å dit.. nån dag det här... Elevhälsans Team... å tittar på barnet då... asså utanför gruppen så att säg å... sen pratar man (oklart) vad hon har sett.. å så försöker man ta det till sig... å så provar man nåt tips man har fått av henne, å så kommer hfton kanske fler gånger... å nån gånghar vi haft nåt barn som har haft mycke... asså som vi inte.. som eh. Som vi haft hit en resurs i familjehälsan som har vatt här då under en period.. å i princip varit me det här barnet och hjälpt å stöttat å lekt å höjt statusen.. så man ska aldrig va rädd för att ta emot hjälp, att erkänn att detta klarar vi inte av själva (P5).

---

² Barn- och ungdomspsykiatri.

PRISMA är en annan insats som en pedagog var ensam att berätta om, det var P1 som hade erfarenhet om att kontakta dem.

... //de e de kan ju vara känsligt, men de e ju när man ser kanske att barnen... att föräldrarna kanske inte fixar att sköta om barnen så att säga. Det lämnas aldrig hit några extra kläder, dem är inte hela å rena, det lämnas inga blöjor... ehm... barnen mår kanske inte riktigt bra av situationen... ehm... då kan man ju kalla in som du säger myndigheter, då kan man kalla in nånting annat som heter PRISMA som hjälper till i familjen och stöttar upp... ehm gör en plan för föräldrarna som ska följas... så här så här ska vi göra ehm... ja... emm... ja stött på någon gång, men det är många årsen (P1).

PRISMA kan vara till hjälp för föräldrar som accepterar att ta emot hjälpen dem vill få, det är oerhört viktigt att föräldrar är medvetna om att det råder till exempel i detta fall bristande omsorg, vissa föräldrar kanske inte är medvetna om det själva.

Många gånger kan pedagoger rådfråga sig hos specialpedagogerna, P8 berättade för oss att det inte alltid behöver handla om familjeförhållandena.

Vi har ju... som vår specialpedagog kommer ju till vår arbetslagsplanering emellanåt, så pratar vi om barnen om det är något speciellt... det behöver inte va att de... dem far illa hemma, men dem kan va oroliga här att det e nånting ändå, det behöver inte alltid va nåt hemma utan det kan va nåt annat också ju, så då får man prata och vad vi har lagt märke till och så resonerar vi hur går vi vidare med detta å så (P8).

Regelbundna besök från specialpedagogen är ett bra sätt att arbeta om man strävar mot barnens bästa. Att rådfråga sig hos andra insatser är något som även P2 gör i sin verksamhet.

Asså socialen e ju rätt väldigt bra för där kan man ju ringa anonymt. De e jättebra. Det har vi gjort några gånger (P2).

Möjligheten att kunna ta hjälp av socialen utan att behöva göra en anmälan direkt kan kännas skönt att den finns, dessutom kan man vara anonym vid dessa samtal.

Respondent P2 har varit med om något fall någon gång då hon har varit med och kopplat in andra insatser. Bland dessa insatser har specialpedagogen varit med och även hon har varit med om att en förälder gått bort och då fick psykologen ingripa.

Det vi har haft inkopplat här de e ju de e ju (oklart) där vi har ju tagit kontakt med å sen har vi ju vår specialpedagog hon kan ju hjälpa oss väldigt mycket, å det har vi ju, å henne kan vi koppla in på... nu är det kanske inte såna grejer... men hon kopplas ju in på med allt vi har problem med... sen kan hon ju leda det vidare.. sen har vi inte behövt koppla in ytterligare såna grejer. Men vi hade en annan incident då en förälder dog... det blev ju också något stort utav det, då hade vi kontakt med psykologer å lite sånt också... så vi tog hjälp utifrån... men det va en annan sak, men de va ju ändå (P2).

I första meningen berättar pedagogen om en insats som de har varit tvungna att koppla in, men på intervjun är det otydligt om vilken insats hon pratar om. Det finns alltid hjälp att få oavsett vad det handlar. En förlust inom familjen kan skapa ett stort trauma hos barn om de inte får hjälp direkt efter händelsen.

4.3.3.4. Risker – föräldrarnas reaktioner

När ett ärende har gått så långt och de olika parterna i verksamheten har kommit överens om att göra en anmälan är det av stor vikt att man är medveten om och beredd på att vissa föräldrar inte accepterar detta och agerar aggressivt gentemot personalen. Enligt P8 var det en pappa som misshandlade både mamman och barnet. En anmälan gjordes och både mamman och barnet fick skyddad identitet.

Ja har ju gjort en anmälan för många årsen när jag var på förskola då hade ja en pojke, han hade handavtryck så på benet... som syntes, han hade alltid blåmärken, och jag sa till föräldrarna å dem sa att det var storebror som slog på honom... och eh... vi gjorde en anmälan till slut... så kom det ju fram att det var pappan som misshandlade både pojken och mamman, så dem fick ju så småningom skyddad identitet det gick ju så långt så han... så då gjorde vi en anmälan... // ... hotade oss då där på förskolan också.. men han genomförde inte det som tur va... men han hotade oss, för att han visste inte var mamman och sonen va... så gick han ner till oss å var jättearg... //det ska ju rätt så mycket till... man ska ju ha mycket underlag för att göra en anmälan, men sen samtidigt om man misstänker så måste man göra det.. man måste ta.. skydda barnet.. det e ju vår plikt att göra det...// (P8).

När mamman och pojken omhändertogs och fick skyddad identitet bröt pappans ilska ut och det han kunde göra var att hota personalen. Att bli utsatt för hot är något som P3 har gemensamt med dock var inte hotet mot personalen, utan det var ett personligt hot.

Ibland finns det ju en rädsla att kontakta socialen därför att vi är rädda för vad som händer efteråt... hur föräldern reagerar... för vissa föräldrar som vi har är mer aggressiva kan man säg, än andra. Å då har man ju vatt lite rädd för vad som händer efteråt. // Vi har blivit utsatta för hot. Å jag kan säga att jag själv har... vi anmälde ett ärende till socialen å vi hade ett möte tillsammans med föräldrar och socialen och eh i det tillfället så hotade pappan att ta livet av mig. // Å då kan man ju känna att att eh... det e ju otrevligt att för mig som person, samtidigt så har vi ju en skyldighet att göra det för barnets bästa... men det e inte roligt alla gånger om man vet att föräldrarna kan bli väldigt arga (P3).

Det krävs ett stort mod att kunna anmäla en förälder då man vet att vissa föräldrar kan reagera aggressivt. I dessa två exempel kan vi se att hoten kan både vara mot verksamheten, men även personliga.

4.3.3.5. Risker – barnets fortsatta utveckling

Vi frågade respondenterna vilka risker dem ansåg att det finns hos barn och dess utveckling om pedagoger inte agerar i tid, eller kanske om de inte ser att ett barn inte har det bra. Det är inte alltid man ser att ett barn inte mår bra, vissa klarar av att dölja sina känslor. Ger man inte barn den hjälp de behöver i tid anser många av de intervjuade att man begår tjänstefel. Nedan kan vi se P2:s svar:

Ja dessutom så begår vi ett tjänstefel för att, ser man nånting så måste man ta tag i det... å visst får dem inte hjälp nu så blir det inte lättare sen när man kommer på skolan... för att vi ser nog mer barn än när man kommer upp på skolan, för där har man så liten kontakt med läraren på ett annat sätt... så ska man hjälpa dem nu så är det bäst att man gör det på förskolan när man ser det... så känner jag i alla fall att eh... det är lättare att upptäcka, men det e inte lätt de heller, det säger jag inte... // ...det e en svår fråga... eller svårt ämne skulle jag kunna säg (P2).

Hon var inte ensam med att tycka att det är svårt att ge svar på denna fråga, men att utveckling påverkas, det var hon inte ensam om. Det kan påverka barnen i skolan till exempel och ju längre tid det går, desto svårare är det att se hur barn mår.

Jag kan bara tänka så här att, man lägger grunden för ett livslångt lärande, det pratar man mycket i förskolan ju... å gör man inte nånting åt saken i förskolan... // ...så är det svårare å tuffare i skolan.. det gäller ju säkerligen allt som om man inte tar tag i problemet här... å sen så kommer dem till skolan å ja hur blir det då? Så ser vi nånting så är det klart att man måste ta tag i problemet... // ...å sen beror det på vilken ålder barnet är, å ett barn som ska snart börja skolan så gäller det att man har en öppen kontakt med skolan också ju... att man liksom pratar om att barnet behöver detta å detta.. vara lite extra vaksam (P2).

Kontakten mellan förskolan och skolan är också viktig för att det inte ska bli några fortsatta problem i skolan. Vet man att ett barn befinner sig i riskzonen är det mer lätt att samarbeta med skolan än om man som förskollärare går miste om att något inte står rätt till. Det kan leda till det resultat som P5 beskrev för oss.

... //e det ett barn som blir utsatt för... vi säger att dem bor i ett alkoholiserat hem, det kan ju va att dem aldrig får chans till att läsa sina läxor... utan dem måste hjälpa till där hemma å, å handla till föräldrarna... för det har man ju läst att det finns det ju... dem liksom har fullt upp å eh... hålla skenet uppe... att det e som vanligt... så att, dem inte får nån chans till att kanske kunna läsa sina läxor på det viset blir de efter i skolan (P5).

Läsa läxorna är viktigt även för barnets språkutveckling. Att inte ha ett välutvecklat språk kan innebära mycket för till exempel de sociala spelreglerna. Här kommer P5:s tankar om vad det finns för risker för barnets fortsatta utveckling.

De e väl klart att om ett barn inte mår bra, å det händer allvarliga saker vi missar... så e det ju klart att det här barnet inte utvecklas som dem hade kunnat gjort om det hade rätts upp... om vi hade sett barnet... sen e det ju jättesvårt att säg vad som hade gjort skillnad... asså rent utvecklingsmässigt... man kan väl tänka sig att i alla fall den sociala... har stor betydelse asså... sam sam... hur man utvecklar sitt samspel å fungerar i grupp... sen e det inte säkert att språkutvecklingen hade... asså de e ju jättesvårt... men jag tror nog att särskilt den sociala tilliten till andra människor hade... hade utvecklats annorlunda (P5).

Den sociala tilliten påverkas lätt om ett barn blir sviket av de personer som befinner sig i dess närmiljö. Respondent P8 var tydligt med detta:

Ja kan ju tänka mig att ett sånt barn, känner sig väldigt, väldigt sviket av oss vuxna om vi inte gör nånting... å det kan ju uttrycka sig på många olika sätt, en del barn blir ju inåtbundna, en del blir utåtagerande, asså det e ju svårt att säg... men de e... de e... på nåt sätt så kommer det fram, det e ju lika jobbigt för dem här som knyter det inom sig för dem mår ju jättedåligt å för eller senare så kommer det ju komma fram ju, så att dem känner sig nog väldigt svikna, tror ja (P8).

Sviken av sina närmaste kan leda till en dålig självkänsla som i sin tur leder till att man antingen blir väldigt inåtbunden eller raka motsatsen, utåtagerande. I vissa fall kan detta visa sig att barn söker sig till gäng och oftast är dessa gäng dåliga. P3 tar upp följande exempel:

Barn som far illa på nåt vis, visst måste dem få ut kanske det här att dem eh... att dem inte mår bra, dem kan ju bli kanske aggressiva mot andra och slår andra kanske eller ja... kommer kanske ofta i fel gäng... har dem ingen trygghet hemma så söker dem sig mot likasinnade så att säg, å då blir det ju ofta det som vi ser asså... våld på stan å såna där grejer... å de e därför det e viktigt att man är uppmärksam på barnet när det är litet... att man tar tag i situationen, för annars så spårar det lätt ur när dem blir äldre (P3).

Om vi tar P8 exempel om att barnet blir inåtagerande, kan detta leda till konsekvenser som P7 nämner att barnet hamnar utanför gruppen:

... //går det för långt så blir det ju jättejobbigt för då har ju den redan kanske.. ja den har hunnit komma utanför gruppen, blivit mobbad eller bara, bara liksom inte känner samhörighet.. som det skulle ha gjort på ett annat vis... å den ehm.. e de då att barnet har blivit slaget till exempel hemma så sitter ju detta i, för det har hänt så många gånger då ju, innan det väl anmäls (P7).

Det finns sådana risker att ser man inte att ett barn inte har det bra och det hinner gå en lång tid en det upptäcks så kan processen att hjälpa barnet vara svårare, för då har barnet hunnit till exempel komma utanför gruppen och blir mobbat kanske.

Till skillnad från alla dessa respondenter så var det en som sa att trots svåra förhållanden i hemmet så finns de barn som lyckas i framtiden. P1 uttryckte sig följande:

... //dem här barnen som är... som är dem här, vad ska man säga... maskrosbarnen som är oerhört duktiga begåvade och kan bli vad dem vill, men dem har inte så mycket uppvaktning hemifrån... och kommer aldrig ha.. för det ser man (P1).

Det behöver alltså inte alltid betyda att dåliga hemmaförhållanden leder till något dåligt hos barnen, utan dessa barn kan även vara väldigt begåvade och duktiga.

4.3.3.6. Sekretess

En av pedagogerna uttryckte sig om sekretessen när hon tog upp exempel om hur det har gått för barnen efter att en anmäl gjorts. Förskollärare har en viss sekretess men när det handlar om situationer där barn far illa måste denna brytas. Så fort man går över till socialen måste man lämna all information man har om barnet för att de ska kunna ge barnen den hjälp som behövs.

Det ser jag väl som positivt för det är ju faktiskt för barnets bästa man gör det, sen ibland är det ju svårt det här med att kontakta socialen för att vi får ju ge väldigt mycket information, men vi får ju sällan veta, också processen, hur den fortlöpande processen, sen rätt som det är får vi ett meddelande ”nej vi har lagt ner det här ärendet”. För ärendet är ju öppet så att säga under en viss period. Men eh... är det så att vi liksom upptäcker igen att efter en period att barnen far illa, så får vi göra en ny anmälan å så får dem öppna upp ärendet igen, men kommunikationen är ofta inte jättebra mellan socialen och oss kan jag känna för att vi får väldigt lite information om vad som händer efter att vi har gjort en anmälan. // Dem har ju sin sekretess, ja det har vi men vi måste ju bryta den här sekretessen när vi berättar för dem, däremot återkopplar dem inte alltid till oss och det tycker jag är synd, för vi vill ju gärna veta vad som händer med vårt ärende (P3).

Möjligheten att kunna ta hjälp av andra insatser ser P3 väldigt positivt på, men det kan vara väldigt frustrerande för pedagogerna att de aldrig får reda på hur det går med deras ärende, det enda de får reda på om man ringer till socialtjänsten och frågar är om ärendet läggs ner eller om det är under utredning.

Ett fåtal respondenter uttryckte sig väldigt kort om just att de sällan får reda på hur det går med deras ärende.

5. Diskussion

Nedan kommer vi först att diskutera hur det gick med vår valda metod. Därefter kommer vi att diskutera det vi har fått fram i undersökningen. Litteraturgenomgången och analysen kommer att kopplas in, dessutom kommer våra egna tankar och idéer framställas under diskussionen.

5.1. Metoddiskussion

När vi ringde respondenterna och frågade om det gick bra att intervjua dem fick vi positiva svar från alla, men det vi glömde göra var att fråga dem från början om det gick bra att samtalet spelades in. Vi hade tur att ingen var emot det, för den risken fanns ju.

Den första intervjun som vi utförde fick vi se som en pilotintervju, då vi kände att vissa frågor behövde formuleras om. Frågorna som vi valde att börja med trodde vi först skulle vara lite mer enkla för att respondenten skulle vara mer avslappnad efter den första lätta frågan, detta är något som Denscombe (2009) är noga med att ta upp. Det visade sig att frågorna inte var särskilt lätta som vi trodde. Pedagogerna kände oss sedan tidigare, därför tror vi att trots de svåra frågorna, var respondenterna avslappnade

Vissa av intervjuerna utfördes i mindre rum som var avskilda. Dock var det vissa av pedagogerna som ansåg att intervjun kunde utföras i ett rum där både personal och barn kunde komma in och störa och det hände ett par gånger att vi blev avbrutna. Detta kunde ha påverkat intervjun ifall de kommit av sig och glömt vad de skulle säga. En sak att tänka på nästa gång kan vara att respondenterna ombeds att intervjuerna ska utföras i ett avskilt rum.

5.2. Resultatdiskussion

Diskussionen av resultaten från intervjuerna och litteraturgenomgången förs här uppdelat efter våra frågeställningar.

5.2.1. Idealiserad verksamhet?

Nästan alla pedagoger upplever verksamheten som en trygg plats för barnen. Killén (1994) menar att en del barn som inte har det bra i hemmet, till exempel om de utsätts för vanvård, mår bra då de befinner sig i institutioner som präglas av omsorg. Dock är det viktigt att vi förhåller oss kritiska mot denna syn som pedagogerna framhåvt då vi inte har fått möjlighet att själva bedöma respektive förskolas kvalitet. En av pedagogerna var noga med att berätta att problemen inte alltid behöver komma från hemmet, men de andra sju tog inte upp denna

aspekt. Mikrosystemen består inte endast av familjen utan även kompisarna och förskolan (se bild 1, s. 12). Ett barn kan likaväl bli illa behandlat av kompisarna, detta visar att verksamheten inte alltid är den trygga platsen för barnen.

Förskolan kan också ha brister på omsorg, men ingen av pedagogerna nämnde detta när frågan om vilka förhållanden som kan ha en negativ inverkan hos barnen ställdes. Det handlade endast om hemmet. Innebär detta att pedagogerna vill beskriva sin verksamhet som idealiserade eller är de inte villiga att visa sitt professionella mod och vara kritiska mot sin egen verksamhet?

5.2.2. Levnadsförhållanden

De förhållanden som kan påverka ett barns utveckling negativt har pedagogerna tydligt betonat att de anser kommer från hemmet. Deras synsätt stämmer därmed överens med Backe-Hansens (1995, i Drugli 2003) forskningsresultat, som visat på att de förhållanden i hemmet som ökar risken för en missgynnad utveckling hos barnet är: missbruk, misshandel, vanvård och ändrade familjeförhållanden (som skilsmässa eller plötslig arbetslöshet), men även incest. Det var ingen av pedagogerna som har varit med om att barn blivit utsatta för incest, men många uttryckte sin rädsla för oss att ett barn är utsatt och ingen att upptäcka det. Dessa är olika riskfaktorer som påverkar barnen, inom mikrosystemet. Många exempel som vi fick av pedagogerna handlade om fall där barnet har blivit misshandlat.

Skilsmässa är en annan vanligt förekommande faktor som kan missgynna barnens utveckling, enligt pedagogerna såväl som enligt forskning. Föräldrarna kan vara så upptagna med sina egna bekymmer att de glömmer bort barnen, eller som att barnet hamnar i ständiga ”lojalkonflikter” (jämför Killén, 1994). Ett problem som uppstår här är som Fahrman (1993) påpekar att barnen ser upp till sina föräldrar då kvalitén på relationen oftast är hög. Uppstår konflikter i hemmet minskar kvalitén och barnets utveckling hamnar i en svacka (Drugli, 2003)..

5.2.3. Familjens betydelse för barnens utveckling

En slutsats som kan dras utifrån dessa intervjuer är att pedagogerna enas om att barnens utveckling samt beteendeförändring relateras i hög grad till barnens familj och dess förhållningssätt. Pedagogernas kunskap och erfarenheter överensstämmer med inledningens litteraturreferenser. Det är utan tvivel familjen som är en viktig del av mikrosystemet och som har en huvudroll i barnens utveckling samt beteende. Därför, påpekar Fahrman (1993), är det

av stor vikt att föräldrarna har kunskap om hur de ska relatera sig till sina barn. Brist på en god relation mellan föräldrar och barn kan leda till en otrygg känsla hos barnen. De som känner sig otrygga har en svag förmåga eller ingen förmåga alls att relatera sig till andra, speciellt till sina kamrater i förskolan.

I samma anda som Fahrman (1993) och Rye (2009) har pedagogerna fler gånger uttalat sig om hur stor betydelse lyhörddheten har. Såväl pedagogerna som föräldrarna bör vara aktiva och lyhörda i sin roll för att kunna förstå barnens välbefinnande och deras sett att fungera.

5.2.4. Barnets beteende

Drugli (2003) poängterar att de minsta misstankar om barnens negativa förhållanden hemma och i förskolan bör tas på allvarligt för att undvika att barnen hamnar i riskzonen. Ett sätt att upptäcka att något är fel är att utgå från barnens beteende.

Vuxnas förmåga att bemöta barn kan påverka barnens identitet och deras beteendemönster. Barnen är enskilda individer med sina specifika och personliga egenskaper. Dessa egenskaper har sina rötter i barnens naturliga behov, begär och förmågor. Vuxnas oförmåga eller brister att ta hänsyn till de tre ovanstående elementen kan sätta spår på barnets jag och identitet. Vuxnas bemötande präglas i stort sätt av en god kommunikation mellan barn och vuxna och vuxnas förhållningssätt gentemot barnen.

Bristande omsorg som omfattar vanvård, fysisk och psykisk misshandel har en katastrofal inverkan på barnens beteende, enligt pedagogernas uppfattning. Även skilsmässa och dödsfall av anhöriga kan ha en negativ inverkan på barnsbeteende. Barnen som blir utsatta för dessa övergrepp reagerar på olika sätt. Samtliga respondenter var eniga om att barn som lever i något eller några av dessa förhållanden, reagerar vanligtvis genom att dra sig tillbaka eller genom att vara utåtagerande. Eller som Campbell (1995, i Rye, 2003) och Verhulst och van der Ende (1992, i Rye, 2003) kallar barn som är utåtagerande för externaliserande och de tillbakadragna för internaliserande.

Beteendeförändringar kan vara svåra att upptäcka. Det är svårt att dra slutsatsen och säga om det är svårt eller enkelt att upptäcka om barn är på väg mot riskzonen i deras utveckling eller inte, för det hela beror egentligen på hur barnet normalt brukar bete sig.

Depression och ångest är två symptom som kan framkomma hos barn enligt Rye (2009). Dock har pedagogerna inte nämnt att barnen kan ha något av dessa symtom, som hör till de

internaliserade symtomen. Pedagogerna har berättat om att vissa barn kan dra sig tillbaka men de har överlag inte sett det som någon slags depression, förutom två av pedagogerna. Inga pedagoger har gett oss något exempel på symptom som skulle kunna tyda på ångest. Alla har varit insatta på det externaliserande beteendet hos barnet, aggressiviteten, vilket ju också är ett betydligt tydligare symptom.

Andra beteenden som kan vara vanliga enligt vissa pedagoger är att barn kan söka sig till andra vuxna, i detta fall förskollärarna. Meningsfull kommunikation är därför viktigt mellan pedagog och barn (Rye, 2009) då pedagogen får en mer djupgående förståelse för hur denne ska möta barnens behov. I samma linje som författaren kan vi se förskolan som en av de skyddsfaktorer som Cole, Cole och Lightfoot (2005) menar skyddar barnet från en ogynnsam utveckling. Detta kopplas till Lpfö98 (rev. 2010) med följande citat:

Omsorg om det enskilda barnets välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande ska prägla arbetet i förskolan. Hänsyn ska tas till barnens olika förutsättningar och behov.

s. 5

Även Drugli (2003) lyfter fram betydelsen av förskolepersonalen. Upptäcker personal att ett barn inte får den kärlek det behöver kan förskollärarna försöka visa att det finns vuxna som bryr sig om barnet. Detta anser vi kan hjälpa barnet att öka sin självkänsla.

Om något inte står rätt till i hemmet eller inom ett annat område i barnets närmiljö (mikrosystemet), behöver det inte alltid upptäckas genom förändringar i barnets beteendemönster. Vissa barn kan dölja sina känslor, därför är det av stor vikt att vuxna i barnets omgivning är tillräckligt lyhörda så att de kan upptäcka om något är fel. En annan varningsklocka är om barnet ständigt kommer till förskolan med märken på till exempel kroppen, som uppstått på grund av fysisk aktivitet. Det kan handla om att barnen blir utsatta för fysiska och sexuella övergrepp. Killén (1994) hävdar att fysiska övergrepp kan utmärkas genom aktiva handlingar i form av utbrott av aggressivitet mot sin anhöriga. En annan form av dessa övergrepp illustrerar sig i form av disciplinering, där föräldrarna använder fysiska bestraffningar som en metod av vad de anser vara ”god uppfostran”. Detta är en definition av bristande omsorg som författaren beskriver, en annan definition som hon använder är psykiska övergrepp, vilket även pedagogerna har uttryckt kan förekomma i barnets hemmiljö.

Samtliga pedagoger har varit med om situationer där barnen har varit med om dagliga påfrestningar där effekterna på barnet i sin tur visar sig i förskolan. Detta överensstämmer med Rye (2009), som hävdar att de dagliga påfrestningar som barnen upplever hemma kan återspeglas även i förskolan. Detta innebär att dessa barn kommer att uppleva eller känna sin sociala miljö som en extra belastning. Konsekvensen av detta blir att barnen kommer att känna sig otrygga, beteendestörda och dess utveckling sker inte inom de normala ramarna (Fahrman, 1993).

5.2.5. Processen från föräldrakontakt till kontakt med andra insatser

Det kan vara så att föräldrarna inte är medvetna om att deras barn inte mår bra. Oavsett var det har gått fel hos barnet måste det ibland tas till andra insatser. Dessa insatser som ska hjälpa barnet kommer från det system Bronfenbrenner (1979, i Hwang & Nilsson, 2003) kallar för mesosystemet. Detta system innefattar samhället. Trots att vi lever i ett föränderligt samhälle som kan skapa otrygghet hos barnen, finns det olika skyddsfaktorer. Dessa kan vara sociala stödsystem och goda samhällsresurser som är tillgängliga (Cole, Cole & Lightfoot, 2005). Familjerna lever i ett stödjande samhälle och precis som vi fick fram utav intervjuerna: ”Det finns alltid hjälp att få”, men denna hjälp ska vi diskutera om längre fram arbetet.

5.2.5.1. Konfrontera föräldrarna – eller inte?

Att gå vidare med ett ärende vid misstanke är inget lätt, det var alla pedagoger eniga om. Det finns alltid en rädsla för hur det ska gå (Drugli, 2003). En pedagog höll inte med resten av pedagogerna när det gäller att göra en anmälan vid till exempel misstanke om misshandel. Alla respondenter anser att en anmälan måste göras direkt, förutom den pedagog som avvek och anser att även då ska det tas upp med föräldrarna, att ”detta är vår skyldighet”. Detta antagande går i motsatt riktning från Olsson (2006) då han påstår att förskollärare inte har någon skyldighet att informera föräldrarna vid misstanke om vanvård. Anledningen till att pedagogen anser att föräldrarna ska vara medvetna om att personal har uppmärksammat sig vid vissa fall är för att det kan finnas en möjlighet att situationen förbättras för barnen. En pedagog ska aldrig gå bakom ryggen på föräldrarna, menar denna pedagog, för då kommer deras förtroende till pedagogerna garanterat att försvinna. Vi tror också att om detta förtroende tappas så är det ännu en risk för barnens utveckling och detta påstående har ännu en pedagog hållit med om. Rädslan att tappa föräldrarnas förtroende är en skugga för dem som ständigt följer dem. Förtroendets betydelse är något som nämns i Lpfö98 (rev. 2010):

Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för barn med svårigheter. Alla barn ska få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen.

s. 5

Föräldrar kan reagera olika på olika situationer och oftast har pedagogerna en bild av hur föräldrarna är som personer. Uppfattningen om föräldrarnas personlighet och sannolika sätt att reagera på ett ingripande gällande deras barn kan på grunder som ofta kan vara realistiska skapa rädsla hos pedagogerna. Trots att denna rädsla finns måste en anmälan göras vid misstanke om allvarliga missförhållanden.

Fler gånger har vi under intervjuerna uppfattat att pedagogerna aldrig skulle vilja vara med om en sådan situation där barnen har blivit utsatta för incest. Då Killén (1994) har beskrivit symptom på sexuella övergrepp, till exempel utslag och klåda i underlivet, var en pedagog med om ett sådant fall då personalen upptäckte utslag kring underlivet. Det är viktigt att inte dra några förhastade slutsatser, utan tar upp det försiktigt med föräldrarna. Det förtroendet pedagogerna är rädda att gå miste om hos föräldrarna hade lätt försvunnit om personalen hade anklagat föräldrarna för incest. Missförstånd undviks för att inte äventyra förhållandet mellan pedagog och förskollärare, därför måste pedagogen vara observant och lyhörd för att det inte ska gå fel.

När en förändring märks på barn, måste symptomen följas under en viss tid för att se om det är något upprepande hos barnen, enligt pedagogerna. Det mest betydelsefulla i att göra en anmälan är att alltid ha belägg, pedagogen måste vara engagerad i sitt arbete. En anmälan kan inte göras bara för att man tror, utan precis som Drugli (2003) menar pedagogerna att man måste ha belägg för att den ska kunna göras. Det är arbetslaget tillsammans som ska göra detta och sedan går de tillsammans vidare med ärendet till rektorn, som sedan ska ta beslutet om en anmälan ska göras eller inte. Ju tidigare verksamheten tar tag i problemet desto fortare kan barnen få den hjälp som behövs. Ett av de problem som kan uppstå är enligt Rye (2009) att barn blir lidande individer på grund av dagliga påfrestningar. Åtgärdas inte detta inom snar tid finns det en risk att när barn börjar skolan, söker dem sig till gäng, något som två av de åtta pedagogerna som intervjuades också tog upp.

5.2.5.2. Att koppla in samhällsinsatser

När ett barn anses befinna sig i riskzonen för deras fortsatta utveckling vet vi att det är socialen som ska kopplas till dessa fall. Vi fick även information om andra insatser, som både hör till och inte till socialen. Alla pedagoger har nämnt socialtjänsten som den högsta instansen. Däremot har vi fått olika information från de olika respondenterna om insatser som har en koppling till socialtjänsten. PRISMA är en av dem, vilket alltså är socialförvaltningens stöd åt barn och ungdomar. Andra insatser som har kopplats är psykologer, eller BUP (barn- och ungdomspsykiatri). Barnahusen³ är även det kopplat till socialen, då en pedagog gav oss information om att de har en kontaktperson från socialen som tar beslutet om ett ärende ska gå vidare eller inte.

Alla pedagoger var eniga om att det är viktigt med belägg innan man går ett steg högre upp, det vill säga från mikrosystemet till mesosystemet. Enligt socialtjänstens lag har förskollärarna (kan även vara andra vuxna) en skyldighet att kontakta socialen. Något som alla respondenter har uttryckt fler gånger är att det är vår skyldighet att anmäla och görs inte det så begår vi tjänstefel. Finns det en misstanke om någonting och är man inte säker på om något inte är som det ska vara, ska man ändå anmäla. Utifrån denna anmälan ska sedan socialtjänsten fatta beslut om ärendet ska läggas ner eller inte (Bengtsson i Drugli, 2003), annars finns en risk om att barn går miste om den hjälp som finns för dem (Bengtsson & Svensson, 2011).

Det som känns tungt för många av pedagogerna är att de sällan får reda på om hur det går för de barn som har fått hjälp från socialtjänsten. Det lyder sträng sekretess från socialtjänstens sida, och trots att pedagogerna måste bryta den sekretessen som lyder i den egna verksamheten, får inte socialen bryta sin sekretess. När pedagogerna tar det första steget för att hjälpa barnen, har de skyldighet att lämna alla uppgifter till socialen. Olsson (2006) menar att den anmälningskyldighet förskollärare har, gör att sekretessen måste brytas då det finns en uppgiftsskyldighet vid en anmälan. Vissa pedagoger har beskrivit hur jobbigt det kan vara, på grund av att man som ansvarig för barnet i förskolan vill veta hur det går för barnet. Det finns möjlighet att ringa till socialtjänsten och fråga hur det gick. Det enda svaret man kan få är om ärendet har lagts ner eller om det är under utredning på grund av socialens sekretess.

---

³ Barnahusen: Hit kommer barn som misstänks ha blivit utsatta för våld eller sexuella övergrepp. Myndigheter samverkar i en barnanpassad miljö för att ge skydd, stöd och behandling (drivs av Rädda Barnen).

Några pedagoger nämnde att det är viktigt att observera barnens misstänkta beteende samt att skriva ner observationer som en dagbok. Som nästa steg vid misstänksamhet är det viktigt att samtala med kollegor i arbetslaget. Genom samtal med sina kollegor kan misstänksamma pedagoger få en adekvat information om dess mistankor överensstämmer med andras i arbetslaget. Detta stämmer med forskningen i litteraturgången. Drugli (2003) menar att den oro som gett upphov till misstankar bör skrivas ner i en form av dagboken som kan möjliggöra en bedömning om barnens beteendeförändring. Detta kommer att underlätta arbetet för att ge stödet snabbt till barnet som behöver det. All insamlad information anses väsentliga för barnens bästa.

5.3. Egna reflektioner

Det har varit ett intressant forskningsområde där vi känner att det har varit nödvändigt för oss att skapa oss en bild av hur förskolepedagoger kan förhålla sig till och vilka deras erfarenheter kan vara. Den uppfattning vi fått är att de flesta pedagogerna har svarat efter sunt förnuft. Vi menar att fortbildningar inom detta område behövs för att ge förskollärare och andra pedagoger information hur man ska gå till väga. Samhället vi lever i är tufft och det blir inte lättare med åren. Fall då det behöver göras anmälningar blir allt vanligare och alla pedagoger har inte den kunskapen som behövs för att agera rätt i sådana situationer. Barnen måste skyddas och samtidigt måste de även lära sig anpassa sig på ett fungerande sätt i samhället.

Som en lyhörd och kunnig pedagog måste man reflektera över sin yrkesroll och försöka att inte enbart leta efter orsaken på något problem runt omkring sig, utan inse att orsaken till problem ibland kan härstamma från mitt eget agerande eller ha sitt upphov inom den egna verksamheten.

En idé om vidare forskning är att gå djupare in i området och intervjua personer inom mesosystemet, till exempel från socialtjänsten, psykolog eller polis

6. Avslutning

När ett barn far illa och det uppmärksammas av förskollärarna har dessa en skyldighet att dra igång en process som ska hjälpa barnet och dess familj. Det är en process som ingen av pedagogerna i intervjuerna ser fram emot och många vill undvika den konflikt som kan uppstå med föräldrarna. Trots detta har vi, förskollärare, en skyldighet där rädslan för konfrontationen ska bekämpas och vi får ta mod till oss att våga anmäla vid misstanke. Vidtas inga åtgärder i tid finns en risk att barnen utvecklas på ett negativt sätt. Under en viss tid måste pedagogerna observera för att kunna samla belägg. Dessa belägg ska utgöra grunden för att starta en långt gående process som pedagogerna kanske aldrig får reda på hur det slutar. Det hela börjar med att arbetslaget tillsammans sammanfattar de observationer som görs på barnet, innan de går vidare till förskolechefen som senare tar beslutet om en anmälan ska göras eller inte. Beslutas det att socialtjänsten ska kontaktas gör då samtliga parter det tillsammans. Därefter dras en utredning igång som det enda förskollärarna kan få reda på är om ärendet är på gång eller om det lagts ner. Under denna process, från misstankar till anmälan och eventuella konsekvenser av denna, måste kollegor och arbetsledning ge stöd åt de inblandade, eftersom det är en svår och en utsatt roll att ha och driva ett sådant ärende.

7. Källhänvisning

Bengtsson, Hans & Svensson, Krister, 2011: *Ansvar och sekretess i förskola, skola och fritidshem*. Stockholm: Liber AB.

Bjurwill, Christer, 2001: *A, B, C och D: Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Brodin, Jane & Lindstrand, Peg, 2010: *Perspektiv på en skola för alla*. Lund: Studentlitteratur AB.

Colnerud, Gunnel & Granström, Kjell, 2002: *Respekt för läraryrket*. Stockholm: HSL Förlag.

Cole, Michael, Cole, Sheila R. & Cynthia Lightfoot, 2005: *The development of children*. New York: Worth.

Denscombe, Martyn, 2009: *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Drugli, May Britt, 2003: *Barn vi bekymrar oss om*. Stockholm: Liber AB.

Eresund, Pia & Wrangsjö, Björn, 2008: *Att förstå, bemöta och behandla bråkiga barn*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fahrman, Monica, 1993: *Barn i kris*. Lund: Studentlitteratur AB.

Gustafsson, Lars H., 2004: *Se barnet, se dig själv! Om sårbarhet och styrka hos barn och ungdomar*. Norstedt.

Hargreaves, Andy, 2004: *Läraren i kunskapssamhället*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn, 2003: *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.

Kvale, Steinar, 1997: *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Killén, Kari, 1994: *Svikna barn - Om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen*. W & W.

Olsson, Staffan, 2006: *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur AB.

Patel, Runa & Davidsson, Bo, 2003: *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Rye, Henning, 2009: *Samspel, kommunikation och utveckling – barn i behov av särskilt stöd*. Lund: Studentlitteratur AB.

Rädda Barnen: Barnahus i hela landet – för barnens skull! Nerladdat: 111212:

<http://www.rb.se/vartarbete/isverige/valdochsexuellaovergrepp/sexovergrepp/barnahus/Pages/barnahus.aspx>

Skolverket, rev.2010: *Lpfö98: Läroplanen för förskolan*. Nedladdad 111212:

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2442

Vetenskapsrådet, 2002, Nedladdad 111212: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_t_f_2002.pdf